

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання
на прикладі ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Шифр КвРФБС. 024274.01.09.00

Виконав здобувач II курсу група ФБСм-24-1

Підпис

Богдан ПАЛЮХ

Керівник канд. екон. наук, доцент

Підпис

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ

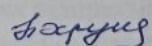
Нормоконтролер

Підпис

Іванна СИДОРЧУК

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри фінансів
банківської справи, страхування та
фондового ринку

Підпис

Ніла ХРУЩ

17 12 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Код і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Найменування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ф.Хрущ *Міла ХРУЩ*
« 01 » 12 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Палюха Богдана Віталійовича

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1. Тема кваліфікаційної роботи: Управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання на прикладі ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький керівник проекту (роботи) Олександр ФРАДИНСЬКИЙ, канд. екон. наук, доц., старш. наук. співроб.

Затверджено наказом ректора університету від 25 серпня 2025 року № 65 (додаток 17)

2. Термін подання здобувачем роботи на кафедру до 07.12.2025 року.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи:

- нормативні документи Верховної Ради України, Уряду України;
- спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання);
- періодичні наукові видання за темою дослідження;
- фінансова звітність ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький за 2022-2024 роки;

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

- 1 Теоретичні основи дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання
- 2 Аналітичні аспекти управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання
- 3 Напрями удосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в Україні на прикладі ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Підходи до трактування поняття «фінансова безпека підприємств»;
2. Підходи до трактування сутності поняття «фінансова безпека підприємства»;
3. Характеристика функціональних цілей фінансової безпеки суб'єктів господарювання;
4. Складові фінансової безпеки суб'єкта господарювання;
5. Показники оцінки фінансової безпеки підприємства;
6. Частка необоротних та оборотних активів підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %;
7. Співвідношення між оборотними та необоротними активами підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, рази;
8. Структура джерел фінансування діяльності підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %;

9. Співвідношення між поточними та довгостроковими зобов'язаннями підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %;
10. Динаміка активів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, тис. грн;
11. Аналіз складу та зміни вартості майна ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» м. Хмельницький в 2022-2024 роках;
12. Аналіз питомої ваги активів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» м. Хмельницький в 2022-2024 роках;
13. Динаміка співвідношення між необоротними та оборотними активами ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, %;
14. Динаміка коефіцієнта зносу основних засобів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, %;
15. Динаміка фінансових ресурсів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, тис. грн;
16. Оцінка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках;
17. Оцінка показників залежності від кредиторської та дебіторської заборгованості ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках;+
18. Динаміка показників ділової активності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: 01 вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

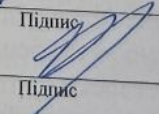
Назва розділу кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.09.2025	<i>Викорано</i>
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 20.10.2025	<i>Викорано</i>
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 30.11.2025	<i>Викорано</i>
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 7.12.2025	<i>Викорано</i>
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 8.12.2025	<i>Викорано</i>
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 19.12.2025	

Здобувач

Керівник кваліфікаційної роботи

 Підпис

 Підпис

Богдан ПАЛЮХ

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ

Реферат
кваліфікаційної роботи здобувача

Палюха Богдана Віталійовича

на тему: Управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання на прикладі ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький

Актуальність теми. Ринкове середовище, у якому функціонують суб'єкти господарювання, характеризується нестабільністю, причинами якої можуть бути інфляційні та девальваційні процеси, кризові явища, тип економічної та фіскальної політики, що реалізується в державі, форс-мажорні обставини тощо. За таких умов, усі господарюючі суб'єкти намагаються бути максимально гнучкими, а в такому сенсі аналіз фінансової безпеки набуває все більшу актуальність, оскільки є одним із головних компонентів, що гарантує економічну стабільність на ринку.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних аспектів та розробка практичних пропозиції щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека суб'єктів господарювання в Україні.

Предметом дослідження є теоретичне забезпечення та практичний інструментарій управління фінансовою безпекою господарюючих суб'єктів.

У роботі застосовано методи дослідження загальнонаукового та спеціального характеру, такі як: аналіз, синтез, систематизації та логічного узагальнення, наукової абстракції – для розкриття теоретичних та практичних основ управління фінансовою безпекою підприємств та обґрунтування категоріально-понятійного апарату; економіко-статистичного аналізу і графічного відображення – для визначення та дослідження загроз фінансовій безпеці підприємств; метод експертних оцінок – при розробці рекомендацій щодо перспективного управління фінансовою безпекою підприємства.

Інформаційною базою наукового дослідження стали чинні нормативно-правові акти України, звіти та аналітичні огляди Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, статистичні дані НБУ, фахові наукові статті та монографічні дослідження зарубіжних вітчизняних фахівців із зазначеної проблематики, фінансова звітність ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ».

Наукова новизна результатів, які були отримані під час дослідження, полягає в тому, що дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування дефініції «фінансова безпека підприємства» як динамічного фінансового стану, який відзначається стабільною захищеністю ключових фінансових інтересів суб'єкта господарювання від визначених екзогенних і ендогенних загроз, а також здатність забезпечувати реалізацію власних фінансових цілей, місій та завдань і підтримувати подальший розвиток завдяки достатньому обсягу фінансових ресурсів;

– концепція визначення фінансової безпеки підприємств на основі індикаторного підходу, ресурсно-функціонального підходу, підходу на основі критерію «мінімум сукупного збитку», підходу достатності оборотних коштів;

Практичне значення одержаних в ході дослідження результатів полягає в можливості використання напрацювань теоретичного та прикладного характеру в управлінні фінансовою безпекою підприємств в Україні.

Основні результати кваліфікаційної роботи доповідалися на VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2025 р., м. Хмельницький). Основні теоретичні та практичні результати роботи знайшли своє відображення у тезах обсягом 0,21 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 76 сторінки друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць, 13 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 45 найменувань.

ABSTRACT

Vitaly Palykh

Full Name

Financial security management of business entities on the example of LLC
"CENTER PROSPECT", Khmelnytsky

Topic

Relevance of the topic. The market environment in which business entities operate is characterized by instability, the causes of which may be inflationary and devaluation processes, crisis phenomena, the type of economic and fiscal policy implemented in the state, force majeure circumstances, etc. Under such conditions, all business entities try to be as flexible as possible, and in this sense, the analysis of financial security is becoming increasingly relevant, since it is one of the main components that guarantee economic stability in the market. The purpose of the qualification work is to deepen theoretical aspects and develop practical proposals for improving the management of financial security of business entities in Ukraine.

Based on the defined goal, the main tasks of the qualification work are:

- to summarize the conceptual characteristics of the financial security of business entities and indicate its place in the system of economic security;
- to characterize the impact of challenges and threats on the financial security of business entities;
- to propose a comprehensive approach to assessing the state of financial security of enterprises in Ukraine;
- to conduct an analysis of the last three years of financial and economic activities of LLC "CENTER PROSPECT";
- to develop proposals for approaches to improving the state of financial security management of enterprises in Ukraine.

The practical significance of the results obtained during the study lies in the possibility of using theoretical and applied developments in managing the financial security of enterprises in Ukraine.

The object of the study is the financial security of business entities in Ukraine. The subject of the study is the theoretical support and practical tools for managing the financial security of business entities.

Keywords: financial security, financial condition, uncertainty, threats, risks, management, business entity.

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Теоретичні основи дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання	9
1.1 Сутність фінансової безпеки підприємств та її місце в економічній безпеці	9
1.2 Виклики та загрози фінансовій безпеці підприємств	18
2 Аналітичні аспекти управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання	28
2.1 Комплексний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємств України в сучасних реаліях	28
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький в 2022-2024 роках	39
3 Напрями удосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в Україні на прикладі ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький	56
Висновки	68
Список використаних джерел	72
Додатки	77

ВСТУП

Ринкове середовище, у якому функціонують суб'єкти господарювання, характеризується нестабільністю, причинами якої можуть бути інфляційні та девальваційні процеси, кризові явища, тип економічної та фінансової політики, що реалізується в державі, різного роду форс-мажорні обставини тощо. За таких умов, усі господарюючі суб'єкти намагаються бути максимально гнучкими, а в такому сенсі аналіз фінансової безпеки набуває все більшу актуальність, оскільки є одним із головних компонентів, що гарантує економічну стабільність на ринку. Для компаній вкрай важливо визначити та оцінити фінансові ризики та їх вплив на свою господарську діяльність. Тому, управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання передбачає мінімізацію загроз, що виникають у всіх сферах її діяльності. Розробка та реалізація стратегії і тактики забезпечення фінансової безпеки компанії гарантує її довгостроковий сталий розвиток внаслідок зміцнення позицій на національному та міжнародному ринку.

Дослідження проблематики теоретичних та практичних засад фінансової безпеки підприємств досліджується в працях багатьох сучасних науковців. Свій фаховий доробок у розвиток теорії та практики забезпечення фінансової безпеки внесли зарубіжні вчені: Р. Акоф, І. Ансофф, О. Вільямсон, Р. Інглехарт, Р. Караллі, С. Кім, Р. Коуз, С. Шін, а також українські – О. Амосов, О. Арєф'єва, О. Барановський, І. Бланк, О. Бурляй, З. Варналій, В. Геєць, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Г. Козаченко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранущенко тощо.

Не дивлячись на те, що поняття «фінансова безпека» постійно перебуває у фокусі наукових напрацювань дослідників, не важко помітити певні розбіжності щодо його сутності, складових елементів, підходів до мінімізації та управління, що засвідчує наявність певного переліку дискусійних та, подекуди, невирішених питань, що, у свою чергу, вимагає проведення подальших наукових досліджень.

З огляду на це, у кваліфікаційній роботі за мету визначено поглиблення теоретичних аспектів та розробка практичних пропозиції щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання в Україні. Відштовхуючись від визначеної мети, основними завдання у кваліфікаційній роботі є:

- узагальнити понятійні характеристики фінансової безпеки суб'єктів господарювання та вказати її місце в системі економічної безпеки;
- охарактеризувати вплив викликів та загроз на фінансову безпеку суб'єктів господарювання;
- запропонувати комплексний підхід до оцінки стану фінансової безпеки підприємств в Україні;
- здійснити аналіз за останні три роки фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ»;
- напрацювати пропозиції підходи до поліпшення стану управління фінансовою безпекою підприємств в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека суб'єктів господарювання в Україні. Предметом дослідження є теоретичне забезпечення та практичний інструментарій управління фінансовою безпекою господарюючих суб'єктів.

У роботі для досягнення поставлених завдань застосовано методи дослідження загальнонаукового та спеціального характеру, такі як: аналіз, синтез, систематизації та логічного узагальнення, наукової абстракції – для розкриття теоретичних та практичних основ управління фінансовою безпекою підприємств та обґрунтування категоріально-понятійного апарату; економіко-статистичного аналізу і графічного відображення – для визначення та дослідження загроз фінансовій безпеці підприємств; метод експертних оцінок – при розробці рекомендацій щодо перспективного управління фінансовою безпекою підприємства.

Інформаційною базою наукового дослідження стали чинні нормативно-правові акти України, звіти та аналітичні огляди Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, статистичні дані Національного банку

України, фахові наукові статті та монографічні дослідження зарубіжних вітчизняних фахівців із зазначеної проблематики, фінансова звітність ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ».

Наукова новизна результатів, які були отримані під час дослідження, полягає в тому, що дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування дефініції «фінансова безпека підприємства» як динамічного фінансового стану, який відзначається стабільною захищеністю ключових фінансових інтересів суб'єкта господарювання від визначених екзогенних і ендогенних загроз, а також здатність забезпечувати реалізацію власних фінансових цілей, місій та завдань і підтримувати подальший розвиток завдяки достатньому обсягу фінансових ресурсів;

– концепція визначення фінансової безпеки підприємств на основі індикаторного підходу, ресурсно-функціонального підходу, підходу на основі критерію «мінімум сукупного збитку», підходу достатності оборотних коштів.

Практичне значення одержаних в ході дослідження результатів полягає в можливості використання напрацьованих теоретичного та прикладного характеру в управлінні фінансовою безпекою підприємств в Україні.

Основні результати кваліфікаційної роботи доповідалися на VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2025 р., м. Хмельницький). Основні теоретичні та практичні результати роботи знайшли своє відображення у тезах обсягом 0,21 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 76 сторінки друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць, 13 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 45 найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Сутність фінансової безпеки підприємств та її місце в економічній безпеці

За існуючих реалій функціонування господарюючих суб'єктів, яке характеризується високим ступенем невизначеності, нестабільністю макроекономічних індикаторів діяльності держави, забезпечення власної фінансової безпеки стає гарантом сталого розвитку будь-якого підприємства чи підприємця. Для більшості підприємств, фінансова безпека безпосередньо пов'язується з ефективністю управління фінансовими ресурсами, своєчасним визначенням та оцінкою існуючих чи потенційних ризиків, ліквідністю, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Відсутність дієвої системи попередження та реагування на існуючі загрози може призвести до зниження прибутковості підприємницької діяльності, втрати конкурентних позицій, що врешті-решт поставить підприємство під загрозу банкрутства.

Фінансова безпека виступає однією з головних функціональних складових економічної безпеки підприємства, разом із тим характеризується власним змістом, сукупністю необхідних критеріїв та способами забезпечення. Для глибокого та вірного розуміння сутності досліджуваної категорії слід проаналізувати різноманіття підходів до трактування цього поняття, які присутні в фаховій літературі.

Відштовхуватися у процесі такого аналізу слід від поняття «безпека», основними характеристиками якого, на які звертають свою увагу дослідники, будуть наступні:

- безпека розглядається через призму стану певного об'єкта;

– безпека – це здатність об’єкта, явища або процесу зберігати власну сутність за умов цілеспрямованого або руйнівного впливу внутрішніх чи зовнішніх чинників;

– безпека є властивістю системи, що базується на засадах структурної стійкості, самоорганізації та цілісності, порушення будь-якої з цих характеристик обумовить руйнування системи;

– безпека виступає в якості гарантії та необхідної умови життєдіяльності особи, суспільства і держави, що забезпечує збереження і примноження певних цінностей;

– безпека означає відсутність небезпек і загроз для об’єкта;

– безпекова сутність полягає у постійній наявності потенційних загроз і водночас у безперервній потребі в управлінні ними;

– безпека розуміється як захищеність і забезпеченість життєво важливих інтересів об’єкта від загроз зовнішнього чи внутрішнього характеру, що гарантується конституційними, законодавчими та практичними заходами.

У науковій літературі безпека визначається як стан, за якого суб’єкт перебуває у надійному захищеному становищі та не зазнає негативного впливу від будь-яких факторів. Іншими словами, безпека – це об’єктивний стан, що ґрунтується на відсутності загроз і водночас суб’єктивно сприймається окремими особами або спільнотою як відчуття захищеності

Існує два основні підходи до вивчення та оцінки фінансової безпеки підприємства. В основу першого із них покладено твердження про те, що вона є складовою частиною економічної безпеки господарюючого суб’єкта, а в основу другого – твердження про абсолютну самодостатність та незалежність фінансової безпеки по відношенні до більш глобальних економічних категорій.

Цікаво, що на своїх початках, поняття фінансова безпека міцно асоціювалося із забезпеченням збереження комерційної таємниці та іншої інформації, яка б могла стати в нагоді конкурентам чи контролюючим органам в особі представників фіскальних служб. З розвитком ринкових відносин та активізації процесів первинного накопичення капіталів, поняття «фінансова

безпека підприємств» поступово змінилося іншим підходом. Для гарантування стабільного соціально-економічного росту та розвитку економіки держави вирішити сукупність нагальних проблем, серед яких одним із основних є зростання рівня ефективності управління фінансовою безпекою. Таким чином, слід визнати, що поняття «фінансова безпека підприємства» є відносно молодим та введено у вітчизняний науковий обіг на рубежі ХХ-ХХІ століть.

Економічні перетворення, які обумовили суттєві економічні трансформації в економічному житті суспільства та які супроводжувалися трансформаціями функцій держави, яка перестала бути основним інвестиційним донором та споживачем створюваних благ, обумовили потребу перегляду на проблему фінансової безпеки, значно розширивши контекст її сприйняття. Було сформовано бачення, за яким фінансова безпека формувалася під впливом чинників зовнішнього впливу, які в ринковій економіці мають мінливий характер, майже завжди будучи нестабільними, непостійними та динамічними. Контекст впливу зовнішнього середовища, захисту господарюючого суб'єкта від його негативного прояву став визначальним при розгляді змісту категорії фінансова безпека підприємств. При визначенні цього поняття почали виходити із того, що його зміст реалізується через такий стан підприємства, який гарантує здатність протистояти впливу негативним зовнішнім факторам.

Таким чином, фінансова безпека почала розглядатись через можливість значно ширшого тлумачення – як здатність підприємства гарантувати власну стійкість у самих різноманітних несприятливих умовах зовнішнього середовища, незалежно від характеру його впливу, масштабу або природи внутрішніх змін. Відтак поняття фінансова безпека підприємств почали трактувати як стан захищеності його діяльності від негативних зовнішніх впливів, а також як спроможність оперативно нейтралізувати можливі загрози або адаптуватися до існуючих умов без погіршення результатів роботи.

Основні підходи, які направлені на розуміння сутності трактовки дефініції «фінансова безпека держави» в роботах вітчизняних та іноземних дослідників наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування поняття «фінансова безпека підприємств

Автор	Визначення підходу
Амосов О.Ю.	«стан економіки (економічної системи) який можна характеризувати збалансованістю і стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, її здатністю забезпечувати на основі власних економічних інтересів свій сталий і ефективний розвиток» [2, с. 80]
Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б.	«стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, який виражається у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних та оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського становища та перспектив її технологічного та фінансового розвитку» [3, с. 99]
Барановський О.І.	«рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання наявних зобов'язань, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію забезпечити фінансову стійкість (стабільність), ефективне функціонування та економічне зростання» [5, с. 338]
Бланк І.А.	«кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному та перспективному періодах» [7, с. 84]
Єрмошенко М.М., Горячева К.С.	«збалансованість та якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством; стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз; здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових ресурсів; здатність забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи» [14, с. 150-151]
Г. Шиназі	«здатність сприяти та розширювати економічні процеси корпорації, управляти ризиками діяльності та нівелювати їх наслідки. Категорія фінансової безпеки – така категорія, яка характеризується ознакою неперервності у часі: вона може лише видозмінюватися як похідна сукупності всіх елементів категорії фінанси» [46, с. 14-15]

Таким чином, фінансова безпека суб'єкта господарювання – це такий його фінансовий стан, який, по-перше, визначається збалансованістю та належною якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, що застосовуються у діяльності підприємства; по-друге, характеризується стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, передбачає здатність фінансової системи забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, місій та стратегічних

завдань підприємства шляхом формування достатнього обсягу фінансових ресурсів; по-четверте, гарантує ефективний та стабільний розвиток цієї фінансової системи. Таке узагальнення підходів до трактування поняття фінансова безпека підприємства обумовлює виокремлення трьох основних підходів до його розуміння, які наведені на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Підходи до трактування сутності поняття «фінансова безпека підприємства»

Джерело: виокремлено автором на основі [23]

Проведений аналіз сутності фінансової безпеки підприємства дає змогу зробити висновок, що це динамічний фінансовий стан суб'єкта господарювання, який відзначається стабільною захищеністю ключових фінансових інтересів підприємства від визначених екзогенних і ендогенних загроз, а також здатність забезпечувати реалізацію власних фінансових цілей, місій та завдань і підтримувати подальший розвиток завдяки достатньому обсягу фінансових ресурсів. Основною метою фінансової безпеки підприємства є забезпечення ефективного ведення господарської діяльності у поточному часовому періоді та

формування достатнього потенціалу для стабільного функціонування і розвитку в наступних часових періодах (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика функціональних цілей фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Головні цілі	досягнення високого рівня фінансових результатів діяльності
	забезпечення та підтримка фінансової стійкості й незалежності
	збереження технологічної самостійності та зміцнення технічного потенціалу підприємства
	підвищення рівня конкурентноспроможності
	забезпечення ефективного функціонування системи фінансового менеджменту
	підтримання високого рівня ліквідності активів підприємства

Джерело: узагальнено та запропоновано автором на основі [15; 18; 19; 24]

Фінансова безпека суб'єкта господарювання має складну та багаторівневу структуру, що зумовлена багатогранністю фінансових відносин як у межах самого підприємства, так і з елементами зовнішнього середовища. Використовуючи підхід до визначення структури фінансової безпеки, який застосовується на державному рівні, доцільно виокремити наступні складові фінансової безпеки підприємств, залежно від його функціональної системи фінансової діяльності (рисунок 1.2):

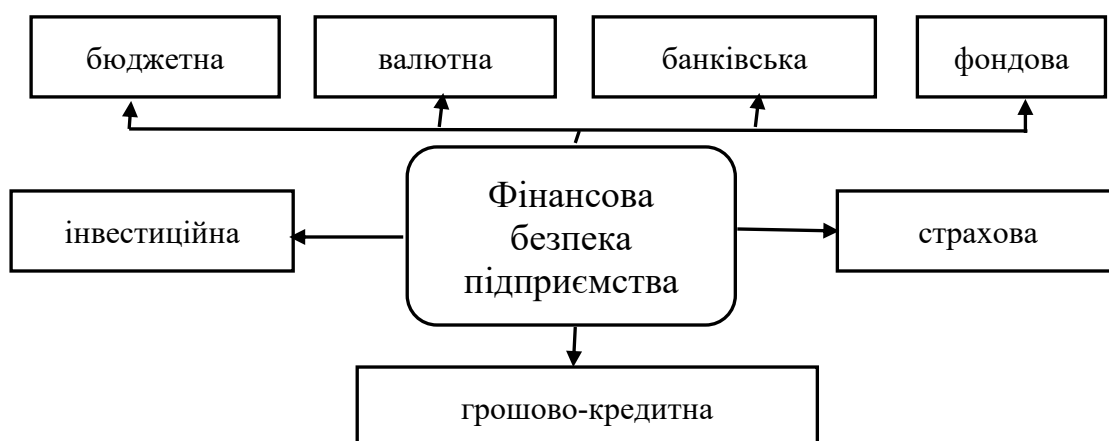

Рисунок 1.2 – Складові фінансової безпеки суб'єкта господарювання
Джерело: виокремлено автором на основі [20, 23]

– бюджетна – охоплює взаємовідносини підприємства з бюджетом, позабюджетними фондами та пов'язана із сплатою встановлених обов'язкових платежів та єдиного соціального внеску, а також отримання бюджетних кредитів, бюджетного фінансування та участь у тендерах;

– грошово-кредитна – передбачає залучення кредитів для здійснення операційної діяльності, розрахунків з постачальниками та підрядчиками, виплати заробітної плати, отримання коштів у ході реалізації виробленої продукції чи наданих послуг. На наш погляд, бюджетна та грошово-кредитна складові фінансової безпеки підприємства є визначальними, оскільки від них залежить наявність фінансових ресурсів у суб'єкта господарювання та можливість їх оперативного поповнення;

– валютна – операції із надходження валютної виручки із-за кордону, купівля-продаж іноземної валюти на території України, а також проведення розрахунків за укладеними зовнішньоекономічними контрактами з іноземними контрагентами при здійсненні експортно-імпортних операцій;

– банківська – організація взаємовідносин підприємства з банківськими установами на предмет отримання кредитів, відкриття депозитів та банківських рахунків різних видів, здійснення розрахунково-касового обслуговування, здійснення операцій з векселями тощо;

– інвестиційна – охоплює капітальні вкладення у розвиток підприємств на довгострокову перспективу, у тому числі за рахунок залучення коштів на довгострокову перспективу;

– фондова – передбачає емісію та продаж власних акцій підприємств з метою формування чи поповнення власного капіталу, а також придбання цінних паперів інших суб'єктів господарювання, з метою отримання підприємницького прибутку чи здійснення спекулятивних операцій;

– страхова – забезпечує страхування майна підприємства, результатів його діяльності, умов праці та здоров'я працівників, а також відповідальності перед третіми особами з метою мінімізації ризиків.

Економічна безпека господарюючого суб'єкта передбачає забезпечення сталого, збалансованого та безперервного розвитку, який досягається шляхом ефективного використання усіх наявних ресурсів та підприємницьких потуг. Її метою є досягнення стабільного функціонування підприємства, динамічного науково-технічного та соціального поступу, а також запобігання негативним екзогенним та ендогенним впливам. Розглядати економічну безпеку слід у двох основних вимірах – внутрішньому і зовнішньому.

Внутрішній аспект полягає у визначенні ризиків, пов'язаних із діяльністю самого підприємства, які можуть завдати шкоди економічній безпеці держави, а також в оцінюванні можливих наслідків такої шкоди. Зовнішній аспект полягає у тому, що в Україні, поки що, не створено повною мірою сприятливих умов для забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств.

Головна мета економічної безпеки суб'єктів господарювання полягає у гарантуванні його стабільного та максимально ефективного функціонування в теперішній час і формування високорівневого потенціалу для подальшого розвитку. До основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства належать:

- досягнення високих фінансових результатів, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної самостійності та підвищення конкурентноспроможності технічного потенціалу;
- підвищення ефективності управління та формування оптимальної організаційної структури;
- розвиток високкваліфікованого персоналу, зміцнення його інтелектуального потенціалу та ефективності корпоративних науково-дослідних робіт;
- зменшення негативного впливу виробничо-господарської діяльності на довкілля;
- забезпечення належного рівня правового захисту всіх аспектів діяльності підприємства;

- охорона інформаційного простору, комерційної таємниці та створення ефективної системи інформаційного забезпечення діяльності підрозділів і служб;

- організація надійної системи безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів підприємства.

Фінансова безпека підприємства є ключовою компонентою системи його економічної безпеки. Її сутність безпосередньо пов'язана з економічною сферою діяльності та інтегрована в поняття економічної безпеки підприємства, оскільки становить один із найважливіших її елементів. Серед усіх складових економічної безпеки фінансова компонента посідає провідне місце завдяки визначальному значенню рівня та структури фінансового потенціалу для досягнення цілей економічного розвитку господарюючого суб'єкта. Провідна роль фінансової складової в загальній системі економічної безпеки зумовлена такими основними чинниками:

- фінансова діяльність забезпечує головну форму ресурсного підґрунтя для реалізації економічної стратегії підприємства;

- операції, пов'язані з фінансовою сферою, мають безперервний систематичний характер;

- фінансова діяльність відіграє визначальну роль у стабілізації та підтриманні сталого економічного розвитку підприємства;

- фінансові ризики є одними з найнебезпечніших, оскільки їх негативні наслідки можуть суттєво вплинути на функціонування суб'єкта господарювання;

- стан економічної безпеки доцільно оцінювати на основі фінансових показників діяльності, основним із яких є прибуток (абсолютний показник) та різні види рентабельності (відносний показник).

1.2 Виклики та загрози фінансовій безпеці підприємств

Сучасні українські підприємства постійно наражаються з необхідністю долати кризові ситуації, що виникають унаслідок процесів глобалізації, нестабільної військово-політичної ситуації, які спричиняють зростання кількості загроз їхньої діяльності. В умовах нестабільного ринкового середовища перед підприємствами гостро постає завдання забезпечення безпеки функціонування, оскільки їх господарська діяльність пов'язана з широким спектром можливостей і ризиків. З позицій системного підходу господарюючого суб'єкта слід розглядати як складну, відкриту і динамічну систему, що перебуває у безперервному процесі ресурсного обміну із зовнішнім середовищем.

Слід відмітити, що держава чітко розуміє роль та значення фінансової безпеки підприємств. Недаремно, у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері цій проблематиці присвячено пункт «Безпека у сфері фінансів реального сектора економіки» у якому відзначено, що «Значну загрозу у сфері фінансів реального сектору економіки може становити невідповідність між активами та зобов'язаннями підприємств реального сектору економіки, насамперед базових галузей економіки. Дисбаланси можуть виникнути як внаслідок реалізації невиваженої стратегії управління підприємствами в частині взяття ними зобов'язань, так і під впливом дії ряду зовнішніх чинників. За наявності застарілих основних засобів і технологій такий дисбаланс може призвести до фінансової неспроможності більшості вітчизняних підприємств промисловості» [1]. Для запобігання можливим фінансовим труднощам у реальному секторі економіки державна політика має бути спрямована на створення системи постійного моніторингу збалансованості активів і пасивів підприємств незалежно від форми власності.

Аналіз більшості наукових підходів до тлумачення поняття фінансова безпека підприємств засвідчує, що під цим терміном розуміють певний стан захищеності від загроз. Це, своєю чергою, викликає потребу уточнити, що саме

мається на увазі під поняттям «загроза». У фаховій літературі існує низка тлумачень цього терміну, серед яких найпоширенішими є такі:

- це розвиток подій, що підвищує імовірність, або створює ризик порушення нормального функціонування підприємства і завдання йому збитків;
- конкретна форма небезпеки або сукупність умов і факторів, що становлять небезпеку для інтересів різних господарюючих суб'єктів;
- потенційні або реальні дії фізичних чи юридичних осіб, які підривають стан захищеності суб'єкта господарювання та можуть призвести до зупинення його роботи або завдати фінансових чи інших втрат.

Узагальнення наявних визначень показує, що в усіх них так чи інакше відображається небезпека завдання фінансової шкоди, яка може проявитися у вигляді збитків, негативного впливу чи перешкод у досягненні цілей. Отже загроза – це фактор, який створює серйозну небезпеку для стабільного функціонування економічної системи. Таким чином поняття «небезпека» і «загроза» є близькими за змістом, але останнє є ширшим. Прояв небезпеки у вигляді реальних втрат слід розглядати як сигнал про можливе перетворення її на загрозу, якщо не буде вжито відповідних заходів (рисунок 1.3).

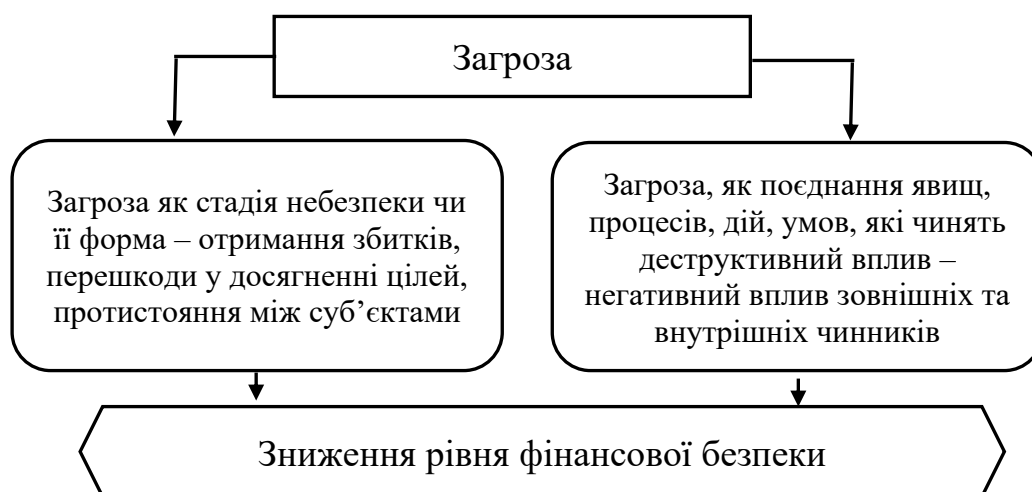

Рисунок 1.3 – Узагальнення поняття «загроза» та його вплив на фінансову безпеку

Джерело: побудовано автором

З'ясувавши поняття загрози у контексті діяльності підприємств, можна

зробити висновок, що його сутність для фінансової безпеки підприємства полягає у наявності ризиків, здатних підірвати стабільність фінансового стану. Наразі у наукових джерелах відсутній єдиний підхід до визначення сутності загроз фінансовій безпеці підприємства.

Розглянувши сутність поняття «загроза», можна визначити, що вона для фінансової безпеки суб'єкта господарювання має об'єктивний характер і є невід'ємною складовою діяльності в умовах ринкової економіки. Вона супроводжує майже всі види фінансових операцій і напрями фінансової діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта. Об'єктивність загрози проявляється незалежно від того, усвідомлюється вона суб'єктами забезпечення фінансової безпеки чи ні [8, с. 89].

Як об'єктивне явище, загроза фінансової безпеки виступає формою прояву суперечностей між фінансовими інтересами підприємства та його зовнішнім фінансовим середовищем. Джерелом таких загроз виступають негативні чинники та умови функціонування фінансової системи суб'єкта господарювання – як окремі, так і їх сукупність. При цьому, джерелом загрози виступає не сам негативний чинник, а його деструктивний вплив на можливість реалізації фінансових інтересів підприємства та забезпечення його фінансової стабільності.

Деструктивна дія таких чинників має ймовірнісний характер, що є обов'язковою ознакою будь-якої загрози фінансовій безпеці підприємства. Під впливом цих загроз господарюючий суб'єкт може зазнати прямих або опосередкованих збитків. Прямі збитки проявляються у вигляді втрати доходів чи капіталу, тоді як опосередковані – у вигляді упущеної вигоди або зниження фінансової репутації. Варто також підкреслити змінний характер загроз фінансовій безпеці підприємства, оскільки вони трансформуються в процесі розвитку його системи забезпечення фінансової безпеки [26, с. 170].

Досліджуючи сутність і глибинні прояви загроз фінансовій безпеці підприємства, варто врахувати, що будь-який суб'єкт господарювання функціонує у взаємозв'язку двох середовищ – внутрішнього і зовнішнього. Внутрішнє середовище охоплює потенціал і можливості підприємства, які

визначають його конкурентноспроможність, сприяють досягненню стратегічних цілей і водночас можуть бути джерелом внутрішніх загроз фінансовій безпеці.

З метою виявлення несприятливих чинників, що впливають на фінансову безпеку, здійснюється ідентифікація та класифікація потенційних загроз, які відзначаються значною різноманітністю. В ході аналізу внутрішнього та зовнішнього середовищ важливо визначити сильні та слабкі сторони підприємства, а також встановити наявні можливості та загрози, що впливають на його діяльність [6].

У сучасній науковій літературі представлено значну кількість варіацій до класифікації загроз за різними ознаками, що, однак, не завжди сприяє їх практичному застосуванню. Вплив кожної загрози на фінансову безпеку господарюючого суб'єкта має свої особливості, тому основним завданням суб'єктів забезпечення безпеки є не детальна класифікація всіх можливих загроз, а визначення тих ключових чинників, дія яких найбільш істотно знижує рівень фінансової безпеки. Надалі необхідно здійснювати постійний моніторинг і систематичну оцінку впливу цих загроз, розробляючи відповідні заходи протидії. На нашу думку, найбільш вагомим є розподіл загроз на внутрішні та зовнішні, адже саме така класифікація створює основу для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Слід зазначати, що підприємство, як правило, не має можливості безпосередньо протидіяти зовнішнім загрозам. Проте своєчасна їх ідентифікація, постійне відстеження та аналіз динаміки впливу дозволяють мінімізувати негативні наслідки їх дії. До зовнішніх загроз, виникнення та дія яких пов'язана з взаємодією із зовнішнім середовищем його функціонування, доцільно віднести такі [25, с. 73]:

- нестабільність національної та світової економік та складні умови ведення бізнесу;

- високий рівень політичного та соціального напруження, що безпосередньо впливає на інтереси споживачів та їхню купівельну

спроможність;

- низький рівень реальних доходів населення, його старіння та кризи народжуваності;

- інфляційні процеси та недостатній рівень розвитку ринку капіталів;

- недобросовісну конкуренцію і відсутність конструктивної взаємодії підприємства з місцевими органами влади;

- протиправна діяльність кримінальних структур, а також зловживання з боку представників державних контролюючих і правоохоронних органів.

Якщо зовнішні загрози можуть бути типовими для певної групи підприємств, об'єднаних одним видом економічної діяльності чи галузевою приналежністю, то внутрішні загрози мають переважно індивідуальний характер. Визначити універсальний перелік таких загроз для українських підприємств доволі складно. На основі використання експортного методу дослідження було визначено найпоширеніші внутрішні загрози, серед яких найбільшу вагу мають: недостатній рівень кваліфікації працівників фінансової служби; розбалансованість грошових потоків; низька платіжна дисципліна; збитковість операційної діяльності, втрата ліквідності, недостатня платоспроможність і фінансова стійкість, зниження інвестиційної активності підприємства. Аналіз визначених внутрішніх загроз дає підстави стверджувати, що їх подолання та мінімізація є цілком можливою в межах управлінських рішень і ресурсних можливостей підприємства [45, с. 818].

Загрози внутрішнього середовища можуть проявлятися у таких сферах:

- системі управління – невідповідність організаційної структури, відсутність ефективної мотивації, низький рівень кваліфікації персоналу, помилкові управлінські рішення, конфлікти в колективі тощо;

- фінансового менеджменту – неефективне управління активами, капіталом і грошовими потоками, недостатній обсяг резервних та страхових фондів, низька інвестиційна активність; низька рентабельність проектів;

- виробничої діяльності – високий рівень зносу основних засобів; низьке завантаження виробничих потужностей; надмірні виробничі втрати;

– маркетинговій діяльності – необґрунтована цінова чи збутова політика, невідповідність маркетингової стратегії ринковим умовам, недостатні маркетингові дослідження, низька конкурентноспроможність продукції, що випускається підприємством, обмежена товарна політика.

Загрози мікросередовища формуються під впливом учасників ринку: споживачів (неплатоспроможність, відмова від продукції, банкрутство дебіторів); постачальників (порушення договірних зобов'язань, неритмічність постачання сировини, матеріалів, напівфабрикатів); посередників (невиконання збутових умов, порушення термінів постачання); конкурентів (рейдерство, деструктивна реклама, комерційне шпигунство, недобросовісні методи боротьби); контактних аудиторій (негативна інформаційна діяльність, формування несприятливого іміджу); фінансових установ (жорсткі умови кредитування, високі кредитні ставки); державних органів (зловживання повноваженнями, корупція, дискримінація підприємств).

Загрози макросередовища формуються під впливом політичних, правових, економічних, соціально-культурних, криміногенних, демографічних, технологічних природно-географічних факторів. До основних зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємств належать: нестабільність грошово-кредитної системи держави; недосконалість її правового поля; корупційні дії представників контролюючих органів; шахрайство; рейдерські атаки через скуповування кредиторської заборгованості або акцій; промислове шпигунство; високі відсоткові ставки за кредитами; скорочення внутрішнього ринку та ріст конкуренції з боку іноземних виробників.

Серед ключових внутрішніх загроз варто відзначити: зниження якості дебіторської заборгованості; дефіцит власних обігових коштів; зменшення ліквідності активів; падіння рентабельності основної діяльності; скорочення доходів; зростання витрат і надмірну залежність від зовнішніх джерел фінансування [35, с. 341].

Слід підкреслити, що поява внутрішніх фінансових загроз може бути зумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, що належать до інших

складових економічної безпеки підприємства. Таким чином, загрози фінансовій безпеці мають комплексний характер і є результатом взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища. Кожне підприємство, виходячи зі специфіки своєї діяльності, повинно визначати найнебезпечніші фактори впливу та розробити ефективну систему заходів для їх своєчасного виявлення, попередження та мінімізації.

Якщо в якості критерію загроз обрати складові фінансової безпеки підприємств, то тут загрози будуть визначені наступним чином [30]:

– бюджетно-податкова компонента – порушення платіжної дисципліни, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості у взаєморозрахунках з бюджетом і позабюджетними фондами, ріст податкового навантаження на підприємство, зміна чинного фіскального середовища (підвищення податків, скасування податкових пільг тощо):

– грошово-кредитна компонента – недотримання платіжної дисципліни, ріст дебіторської заборгованості; надмірне нарощення кредиторської заборгованості, відволікання грошових ресурсів у непогашені борги;

– банківська компонента – обмеження доступу до кредитних ресурсів; підвищення відсоткових ставок за кредитами; зниження прибутковості депозитних операцій; надмірний рівень фінансового моніторингу; погіршення кредитного рейтингу підприємства;

– інвестиційна компонента – зменшення інвестиційної привабливості підприємства; неможливість залучення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів;

– валютна компонента – раптові або значні коливання курсу національної одиниці, які несприятливо відзначаються на експортному потенціалі підприємства, або ж обсягах його імпорتنих операціях;

– фондова компонента – втрата контрольного пакету акцій, а відтак – і контролю над господарюючим суб'єктом; зниження ринкової вартості цінних паперів; низький ринковий попит на дольові та боргові цінні папери

підприємства серед інвесторів;

– страхова компонента – зростання кредиторської заборгованості за страховими платежами; несвоєчасне або неповне отримання страхових відшкодувань у разі настання страхових подій.

Говорячи про сучасні реалії стану загроз фінансовій безпеці підприємств неможливо обійти стороною військову агресію проти України зі сторони нашого північно-східного сусіда. Адже вона сформувала специфічні виклики та загрози, про які ми не могли навіть здогадуватись ще до недавнього часу. До основних із них належить неможливість здійснювати господарську діяльність на окупованих та прифронтових територіях, вимушений перехід підприємств на частковий режим роботи внаслідок активізації бойових дій, а також підвищена невизначеність, зумовлена непередбачуваністю розвитку воєнних дій.

Погіршення загальноекономічної ситуації супроводжується прискоренням інфляційних та девальваційних процесів, частими змінами у законодавстві, яке регулює підприємницьку діяльність (особливо податковому). Високими залишаються ризики втрати активів через ракетні удари, а також загрози особистій безпеці працівників, що негативно позначається на їхній продуктивності роботи через постійні повітряні тривоги. Додатковими дестабілізуючими факторами є порушення платіжної дисципліни через збільшення кількості збанкрутілих підприємств, скорочення кадрового потенціалу внаслідок еміграції та мобілізації, зниження попиту на товари і послуги в регіонах, де ведуться бойові дії, руйнування логістичної інфраструктури, а також зростання кіберзлочинності та поширення нових форм недобросовісної конкуренції. У сукупності ці обставини створюють потужний комплекс викликів, що істотно ускладнює забезпечення фінансової стабільності та безпеки українських господарюючих суб'єктів.

Необхідно відмітити, що для профілактики загроз суб'єкту господарювання слід застосовувати наступні дії – вивчення та визначення загроз, їх джерел та умов формування; намагатися робити прогнози, щодо ситуацій, які сприятимуть реалізації загроз на практиці; адаптація підсистеми управління

фінансовою безпекою суб'єктів господарювання до впливу можливих та реальних загроз; професійний добір та перепідготовка кадрів, особливо керівної ланки. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства наведено на рисунку 1.4.

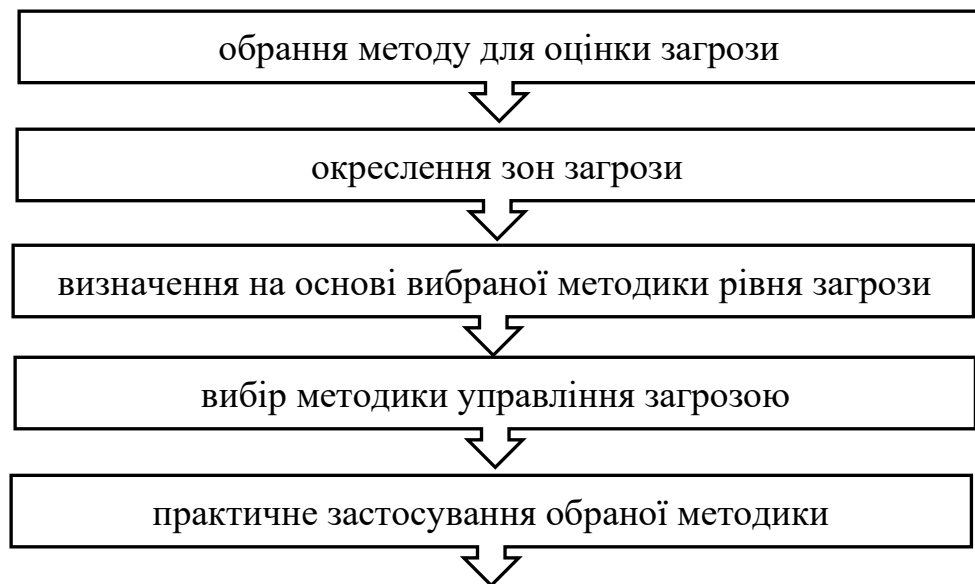

Рисунок 1.4 – Характеристика етапів управління загрозами фінансовій безпеці підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [26]

Виходячи із вищевикладеного, з метою мінімізації впливу загроз та недопущення зниження рівня фінансової безпеки підприємств доцільно реалізовувати такі заходи:

- оптимізація господарської діяльності, шляхом припинення збиткових напрямів, що втратили споживчий попит, та раціонального скорочення витрат;
- виявлення нових можливостей і внутрішніх резервів для підтримання стабільного функціонування підприємства у короткостроковому періоді з подальшим відновленням сталого розвитку у стратегічній перспективі;
- перегляд умов співпраці з контрагентами з метою підвищення рівня платіжної дисципліни та фінансової відповідальності партнерів;
- залучення до міжнародних і національних програм підтримки бізнесу,

що сприятиме отриманню додаткових джерел фінансування для розвитку підприємства;

- удосконалення системи фінансового моніторингу зовнішнього середовища для забезпечення своєчасного реагування на зміни кон'юнктури ринку та підвищення ефективності управління фінансової діяльністю;

- систематичне оновлення підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств відповідно до його стратегічних цілей і пріоритетів розвитку.

2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1 Комплексний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємств України в сучасних реаліях

Воєнний стан, який діє на сьогодні в Україні, є вирішальним чинником, що обумовлює нестабільність зовнішнього середовища суб'єктів господарювання, які повинні призвичаюватись до мінливих умов ведення бізнесу, оптимізувати власні господарські процеси, виходити на більший рівень раціонального використання наявних ресурсів та розвивати нові бізнесові тактики та стратегії. При цьому, вагоме місце відводиться питанням фінансової безпеки. Незбалансованість саме в цьому питанні чинить негативний вплив на усі складові існуючої системи економічних відносин, а досягнення стабільності фінансової безпеки на всіх рівнях (від економіки в цілому, до окремого підприємства зокрема) є запорукою і гарантією вдалого та ефективного функціонування національного господарства.

З огляду на це, вагомого значення набувають питання організації управління фінансовою безпекою підприємства, яку можна визначити як сукупність принципів і методів розробки та здійснення управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз його пріоритетних фінансових інтересів. Належне управління фінансовою безпекою гарантує місце в ринковому середовищі, довіру інвесторів, прибутковість діяльності. Ключові завдання управління фінансовою безпекою повинні передбачати:

- оцінювання здатності суб'єкта господарювання забезпечувати необхідні фінансові умови для активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, а також стабільного розвитку;

- аналіз стабільності грошових потоків і ключових фінансово-економічних показників;
- визначення впливу конкурентного середовища, фінансових криз та діяльності тіньових структур на розвиток підприємства;
- здійснення моніторингу можливих корпоративних конфліктів;
- дослідження збалансованості фінансових інтересів і ефективності взаємодії з фінансовими партнерами (банками, інвесторами);
- оцінювання рівня корпоративної культури;
- аналіз ступеня захищеності прав та інтересів власників;
- виявлення ринкових зон, що впливають на підтримання належного рівня фінансової безпеки.

Досліджуючи проблематику управління фінансовою безпекою необхідно відмітити її характерні ознаки, які полягають у наступному: інтегративний підхід, при якому існують необхідність постійної координації роботи між різними структурними підрозділами підприємства (фінансовим відділом, бухгалтерією, юридичним відділом, ІТ-відділом); адаптивність – здатність враховувати мінливість ринкового середовища, нормативно-правової бази, уподобань споживачів товарів і послуг, технічних новинок, політичної ситуації тощо; проактивність – не лише реагування на вже існуючі проблеми, але й відслідковування потенційних ризиків та оперативне нівелювання їх проявів; систематичний аналіз і моніторинг – постійний контроль та перегляд існуючих політик, контрольних заходів, процедур на предмет їх відповідності сучасним вимогам.

В реаліях сучасного розвитку економіки важливим елементом управління забезпечення фінансової безпеки господарюючого суб'єкта є створення ефективної методики аналізу та оцінювання її рівня. Наразі не існує єдиного загальноновизнаного підходу до оцінки стану цього явища як на макро-, так і на мікрорівнях. В ході узагальнення та систематизації наявних методик нами була розроблена власна система оцінки фінансової безпеки підприємства, що включає в себе 5 послідовних етапів, які включають в себе послідовність дій від

формування системи показників оцінки фінансового стану підприємства до проведення її безпосередньо (рисунок 2.1).

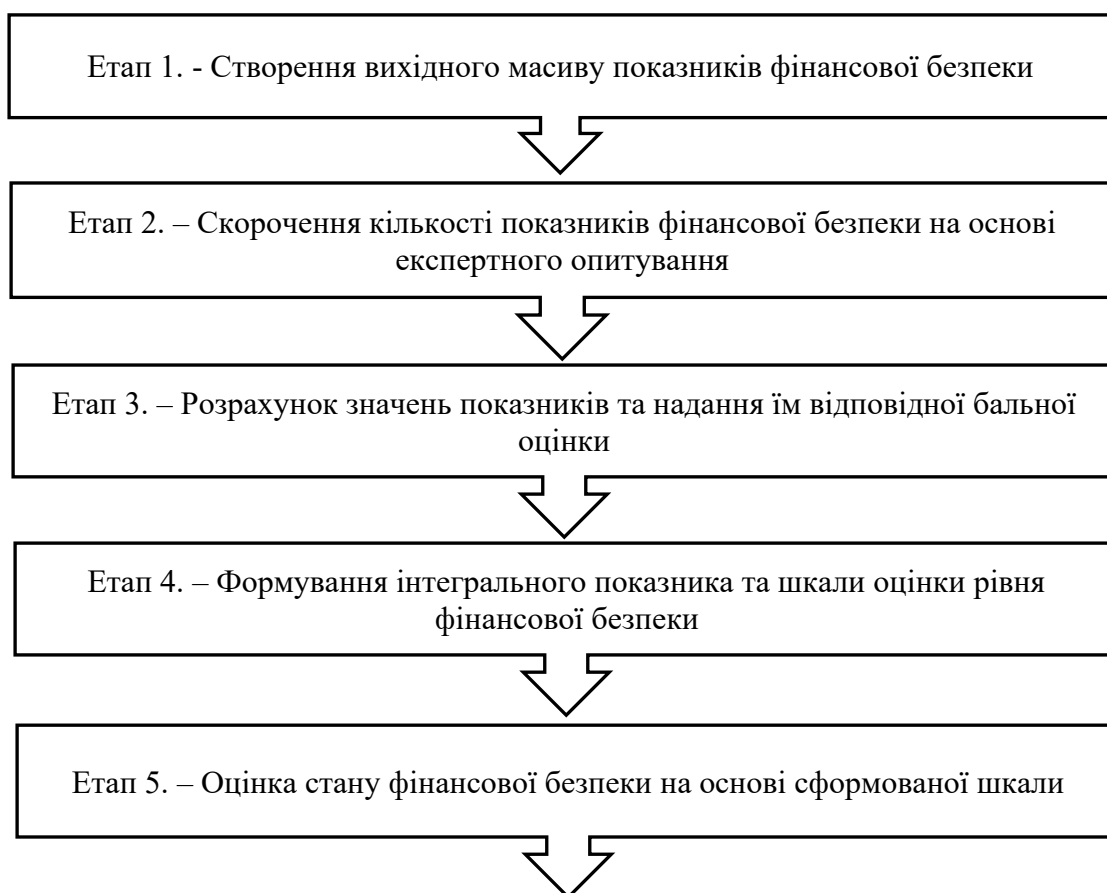

Рисунок 2.1 – Етапи оцінки фінансової безпеки господарюючого суб'єкта
Джерело: побудовано автором на основі [24]

Вважаємо, що базовий набір показників для оцінювання фінансової безпеки повинен охоплювати такі групи: показники фінансового стану; ліквідності та платоспроможності; дебіторської та кредиторської заборгованості; ділової активності; рентабельності та фінансової стійкості (таблиця 2.1).

Відштовхуючись від набору цих показників, які дозволяють оцінити рівень фінансової безпеки у своєму сегменті, формується інтегральний показник оцінки фінансової безпеки суб'єкта господарювання. В його основу увійшли суми бальних оцінок коефіцієнтів, що можуть бути розраховані за кожною із груп показників (формула 2.1).

Таблиця 2.1 – Показники оцінки фінансової безпеки підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Нормативне значення	Економічний зміст
Показники фінансового стану			
Коефіцієнт зносу основних засобів	Сума зносу основних засобів/Первісна вартість	$\leq 0,5$	Показує ступінь зносу основних засобів
Показники ліквідності та платоспроможності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти + Поточні інвестиції)/ Поточні зобов'язання	$0,2 - 0,5$	Яка частина поточної заборгованості може бути погашена швидколіквідним майном
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	≥ 1	Здатність погасити короткострокові зобов'язання в разі продажу всіх оборотних активів
Показники дебіторської та кредиторської заборгованості			
Залежність від дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість / Актив балансу	$\leq 0,4$	Питома вага дебіторської заборгованості в активі балансу
Залежність від кредиторської заборгованості	Кредиторська заборгованість / Пасив балансу	$\leq 0,4$	Питома вага кредиторської заборгованості в пасиві балансу
Показники ділової активності			
Коефіцієнт оборотності капіталу	Виручка від реалізації / Власний капітал	-	Показує кількість оборотів власного капіталу для отримання виручки
Коефіцієнт оборотності активів	Виручка від реалізації / Сума активів	-	Показує кількість оборотів активів для отримання виручки
Показники фінансової стійкості			
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Валюта балансу	$\geq 0,5$	Частка власного капіталу у вартості майна підприємства
Коефіцієнт самофінансування	Власний капітал / Позиковий капітал	> 1	Частка діяльності, що фінансується власник капіталом
Коефіцієнт фінансової стійкості	Стабільні джерела фінансування / Валюта балансу	$\geq 0,75$	Частка активів, що фінансується за рахунок стабільних джерел
Показники прибутковості (рентабельності)			
Рентабельність загальних активів	Чистий прибуток / Валюта балансу	$> 0,05$	Прибуток на 1 гривню, яка вкладена в активи
Рентабельність необоротних активів	Чистий прибуток / Необоротні активи	$> 0,1$	Прибуток на 1 гривню, яка вкладена в необоротні активи
Рентабельність оборотних активів	Чистий прибуток / Оборотні активи	$> 0,1$	Прибуток на 1 гривню, яка вкладена в оборотні активи
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	$> 0,15$	Прибуток на 1 гривню вкладену у власний капітал
Рентабельність інвестицій	Чистий прибуток / (Валюта балансу – Короткострокові зобов'язання)	$> 0,1$	Прибуток на 1 гривню інвестицій

Джерело : наведено автором на основі [24]

Для розрахованих показників оцінки рівня фінансової безпеки присвоюється відповідна оцінка у балах, де 1 бал означає критичне значення, 2 – мінімально необхідне, 3 – достатній рівень, 4 – нормативна величина, 5 – абсолютна значення показника.

$$\Pi = \Sigma\Pi_{мс} + \Sigma\Pi_{лп} + \Sigma\Pi_{дк} + \Sigma\Pi_{да} + \Sigma\Pi_{фс} + \Sigma\Pi_{р} \quad (2.1)$$

де Π – показник інтегральний фінансової безпеки,

$\Sigma\Pi_{мс}$ – сумарна величина оцінок показників майнового стану,

$\Sigma\Pi_{лп}$ – сумарна величина оцінок показників ліквідності і платоспроможності,

$\Sigma\Pi_{дк}$ – сумарна величина оцінок показників дебіторської і кредиторської заборгованостей,

$\Sigma\Pi_{да}$ – сумарна величина оцінок показників ділової активності,

$\Sigma\Pi_{фс}$ – сумарна величина оцінок показників фінансової стійкості

$\Sigma\Pi_{р}$ – сумарна величина оцінок показників рентабельності.

Розрахувавши інтегральний показник, на основі його числової величини, ми зможемо оцінити фінансову безпеку, віднісши її до одного із 5 рівнів:

– оптимальний рівень ($\Pi=75$ і більше) – стан фінансової безпеки, який забезпечує комплексну фінансову стійкість, незалежність, прибутковість і ліквідність підприємства, сприяє зростанню його ринкової вартості та гарантує конкурентноспроможність і життєздатність у довгостроковій перспективі;

– високий рівень (Π від 60 до 74) – стан фінансової безпеки, для якого характерні незначні відхилення окремих показників, що не створюють загрози стабільній господарській діяльності суб'єкта, який оцінюється;

– середній рівень (Π від 45 до 59) – характеризує такий рівень фінансової безпеки, за якого суб'єкт господарювання може забезпечити стабільне функціонування лише в короткостроковому періоді, оскільки показники фінансової діяльності є збалансованими недостатнім чином;

– кризовий рівень (ПІ від 30 до 44) – для нього притаманні серйозні порушення у більшості компонентів фінансової безпеки, що веде до втрати ринкової конкурентноспроможності та зменшення ефективності діяльності підприємства;

– катастрофічний рівень (ПІ від 15 до 29)– показники фінансової безпеки вкрай низькі або, практично, відсутні, що створює передумови для банкрутства та подальшої ліквідації підприємства.

Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах воєнного стану потребує пристосування до підвищеного рівня непередбачуваності та численних потенційних загроз. Воєнні дії спричиняють зростання ризиків, пов'язаних із пошкодженням або втратою матеріальних активів, втратою ринків збуту, порушенням ланцюгів постачання, а також суттєвими фінансовими втратами через економічні санкції та коливання валютного курсу. В зв'язку із цим, суб'єктам господарювання необхідно переглянути свої підходи до управління ризиками, посиливши заходи щодо створення резервів, диверсифікації ризиків і оптимізації витрат. До комплексу таких дій може входити також інвестування у захист інформаційних систем і забезпечення фізичної безпеки матеріальних ресурсів.

Окрім того, ефективне управління фінансовою безпекою в умовах війни передбачає оперативну адаптацію до змін у законодавстві та державній економічній політиці, що можуть відбуватися у відповідь на воєнні події. Суб'єкти господарювання мають бути готовими до швидкого впровадження організаційних змін – зокрема, пошуку нових постачальників, коригування номенклатури і асортименту продукції відповідно до нових умов та можливих трансформацій існуючої бізнес-моделі.

Вплив воєнного конфлікту на фінансову стабільність українських підприємств є складним та багатограним явищем. Різні галузі економік реагують на виклики, спричинені запровадженням воєнного стану, по-різному. Характер і масштаб цього впливу залежать від виду економічної діяльності підприємства, його позиції на ринку, фінансових ресурсів та здатності

адаптуватися до нових умов. Для глибшого розуміння особливостей цих процесів необхідно проаналізувати зміни фінансових показників у розрізі окремих галузей, що дозволяє окреслити найбільш уразливі та, навпаки, стійкі або навіть зростаючі сектори економіки.

Підприємства оборонно-промислового сектору демонструють позитивну динаміку фінансових результатів, що зумовлено зростанням державного оборонного замовлення, вливання у цей сегмент великих обсягів фінансових ресурсів та розширення експортних контрактів, особливо коли вони стосується виробництва безпілотних повітряних, наземних і морських систем. Підвищення рівня прибутковості у цьому секторі супроводжується збільшенням капіталізації та інвестиційної привабливості підприємств.

Суб'єкти господарювання легкої промисловості та сфери послуг, навпаки, зазнали значного зниження фінансових результатів своєї діяльності через скорочення платоспроможного попиту населення та порушення логістичних ланцюгів. Це призвело до зменшення ліквідності, погіршення оборотності активів та зростання кредиторської заборгованості.

Аграрний сектор, попри часткову втрату доступу до сільськогосподарських угідь, особливо на Сході та Півдні країни, виявив відносну стійкість завдяки збереженню експортного потенціалу. Фінансова стабільність аграрних підприємств значною мірою визначається їхньою здатністю адаптуватися до нових логістичних маршрутів і коливань світових цін на продовольство. Водночас спостерігається зростання операційних витрат, пов'язаних із транспортуванням продукції та страхуванням ризиків, що частково компенсується збільшенням експортної виручки та тлі високого глобального попиту на продовольство.

ІТ-сектор продемонстрував найвищий рівень стійкості до негативних наслідків війни. Його розвиток характеризується зростанням обсягу експорту, стабільними фінансовими результатами та високою рентабельністю. Це пояснюється високою мобільністю ІТ-компаній, їх глобальною орієнтацією та

здатністю оперативно адаптувати бізнес-процеси до мінливих умов. Значну роль у підтриманні стабільності галузі відіграє приплив іноземних інвестицій.

Підприємства енергетичного сектору зіткнулися з суттєвими труднощами, спричиненими руйнуванням інфраструктури та скороченням споживання електроенергії. Це негативно позначилося на їхній прибутковості та інвестиційному потенціалі. Зростання витрат на відновлення і модернізацію об'єктів енергетики призвело до зниження фінансової стійкості. Водночас стратегічне значення галузі забезпечує їй підтримку з боку держави та міжнародних партнерів.

Аналіз фінансової звітності підприємств різних галузей української економіки, у воєнний період 2022-2025 років, дає змогу ідентифікувати ключові чинники, що впливають на їх фінансову стійкість. Серед них слід виокремити: здатність до диверсифікації ринків збуту, гнучкість операційних процесів, ефективність управління ліквідністю та валютними ризиками, а також можливість залучення фінансування в умовах підвищеної невизначеності. Вирішального значення набувають адаптивність бізнес-моделей і швидкість реагування підприємств на зміну зовнішнього середовища. В підтвердження своєї думки, наведемо аналіз даних, наведених на рисунках 2.2 та 2.3.

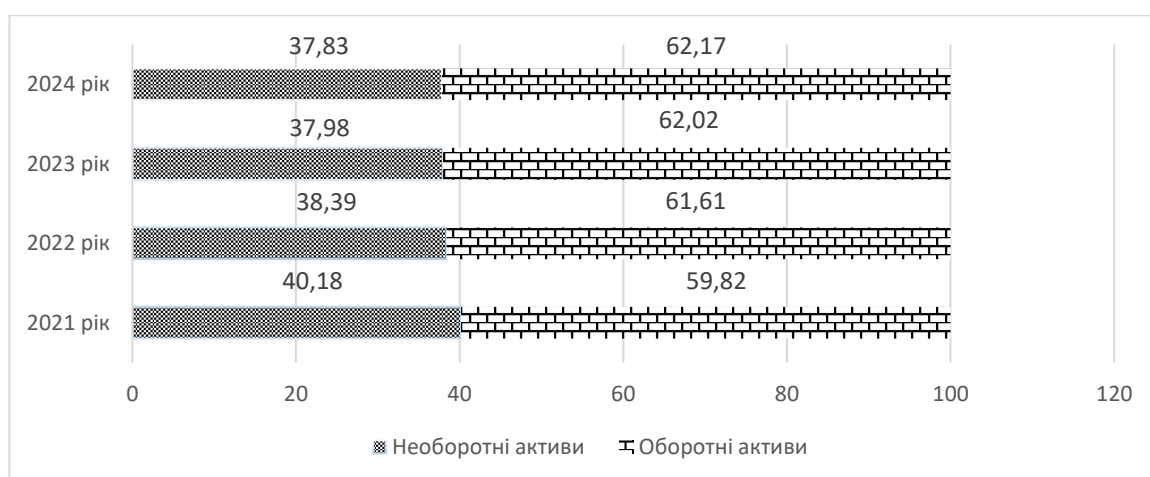

Рисунок 2.2 – Частка необоротних та оборотних активів підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %

Джерело: розрахунки проведено на основі даних Держстату.

Як бачимо, частка необоротних фондів суттєво знизилася, починаючи із 2021 року. Якщо на його кінець вона становила 40,18%, то у 2024 році складала 37,83%, що дало зменшення на 2,31%. Хоча в абсолютному значенні було зафіксовано ріст цього показника на 1273880,537 млн грн – із 5650750,253 до 6924740,79 млн грн. Вартість оборотних активів протягом аналогічного періоду тез зростає – на 2967877,429 млн грн, із 8411902,475 до 11379779,904 млн грн. При цьому їх питома вага у структурі активів теж збільшилася із 59,82% у 2021 році до 62,17%. А співвідношення між оборотними та необоротними активами (рисунок 2.3) виросло на 0,156 рази – із 1,488 у 2021 році до 1,644 рази у 2024 році.

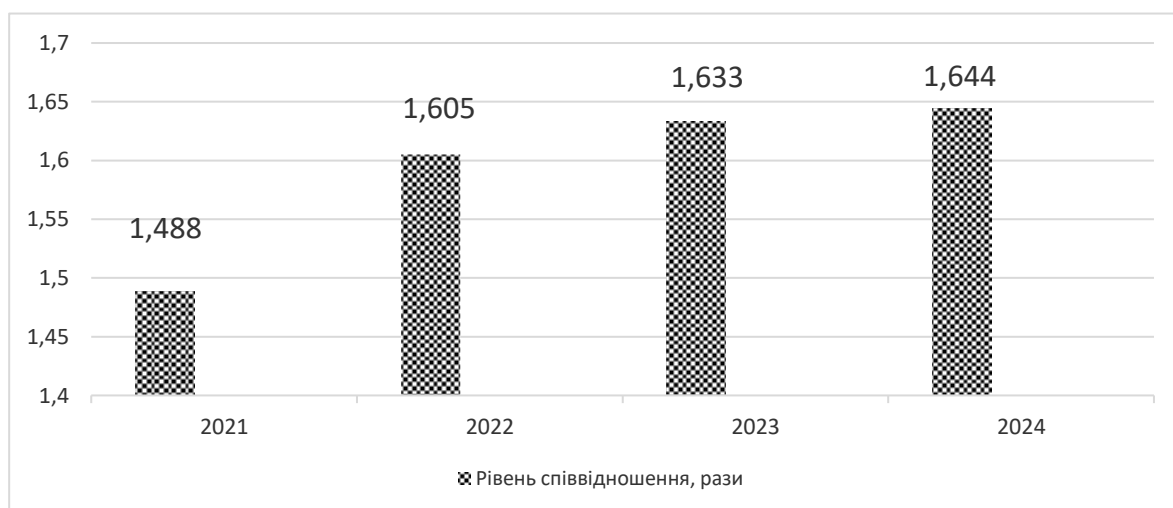

Рисунок 2.3 – Співвідношення між оборотними та необоротними активами підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, рази

Джерело: розрахунки проведено на основі даних Держстату.

Це свідчить про те, що українські суб'єкти господарювання дедалі більше орієнтуються на короткострокову перспективу під час ухвалення управлінських рішень. Зростання бізнесу відбувається переважно завдяки використанню товарного кредиту, тоді як розвиток виробничих потужностей і нематеріальних активів відходить на другий план. Підвищення частки активів у структурі балансу вказує на вищу ліквідність, що у короткостроковій перспективі може забезпечити належний рівень фінансової стабільності. Водночас у середньо-та

довгостроковій перспективі це свідчить про зниження спроможності підприємств генерувати грошові потоки та про послаблення його конкурентних переваг, що зрештою веде до зменшення рівня фінансової безпеки.

Рисунок 2.4 засвідчує тенденцію до зменшення частки власного капіталу у структурі фінансових ресурсів із 29,24% до 28,91%, що становить 0,33%, хоча у абсолютному виразі цей показник зріс із 4113338,76 до 5292942,296 млн грн, що становить 1179603,536 млн грн. Частка довгострокових зобов'язань, практично, не змінилася та становить близько 13%, хоча в абсолютному вимірнику тут теж фіксується зростаюча динаміка – із 1841585,316 до 2395612,089 млн грн (на 554026,772 млн грн). Традиційно, найбільш вагомим джерелом фінансування діяльності виступають поточні зобов'язання, частка яких збільшилася із 56,67% до 58,01%. При цьому, їх абсолютний ріст склав із 8111316,792 до 10619556,669 млн грн, що дає нам збільшення на 2508239,877 млн грн.

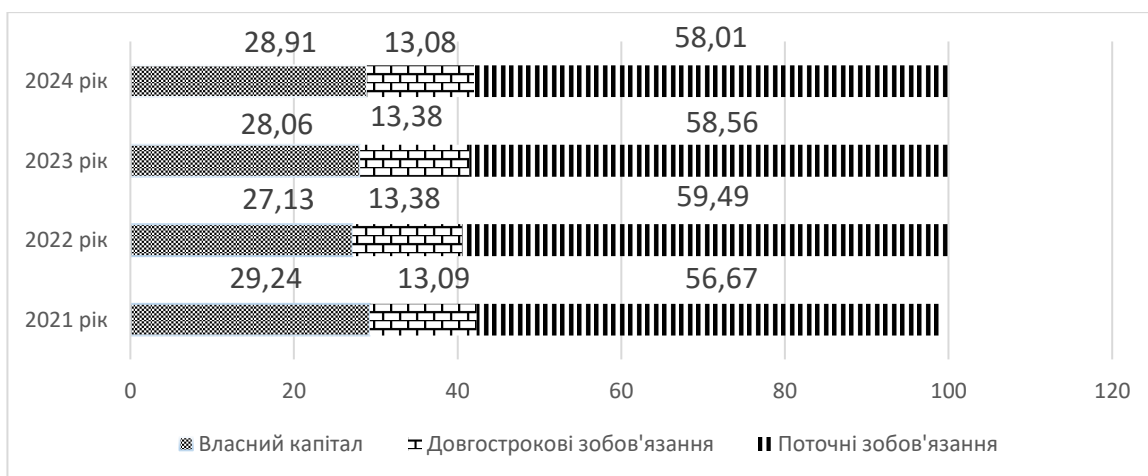

Рисунок 2.4 – Структура джерел фінансування діяльності підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %

Джерело: розрахунки проведено на основі даних Держстату.

Співвідношення між поточними та довгостроковими зобов'язаннями, яке наведено на рисунку 2.5, дозволяє зробити висновок, що поточні зобов'язання в якості джерел фінансування діяльності, майже у 4,5 разів перевищують довгострокові зобов'язання. Якщо у 2021 році цей показник становив 4,404 рази,

то у 2024 році незначно виріс – на 0,028 рази, до 4,432 рази. Така тенденція свідчить про потенційну втрату керованості у середньо- та довгостроковій перспективі, особливо на фоні того, що у 2014 році ця величина становила 2,32 рази. Тобто залежність від короткострокових джерел виросла фактично у двічі [9, с. 16].

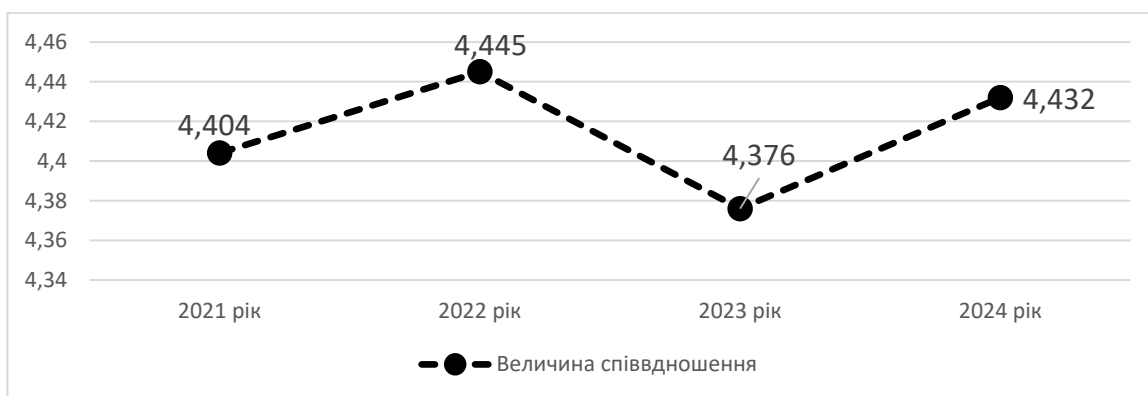

Рисунок 2.5 – Співвідношення між поточними та довгостроковими зобов'язаннями підприємств в економіці України у 2021-2024 роках, %
Джерело: розрахунки проведено на основі даних Держстату.

Для збереження належного рівня фінансової безпеки підприємств на макроекономічному рівні слід застосовувати комплекс заходів як у коротко-, так і довгостроковій перспективі. Короткострокові заходи включають у себе:

- збалансоване управління наявними зобов'язаннями;
- покращення ефективності використання оборотного капіталу;
- підтримання запланованого рівня рентабельності;
- захист прибутковості основної діяльності;
- забезпечення достатньої величини операційного грошового потоку.

Довгострокові заходи включають формування збалансованої фінансової політики підприємства та ефективну реалізацію ключових елементів його ринкової стратегії, зокрема: дотримання оптимальної структури капіталу; збалансоване поєднання частки довго- та короткострокових джерел

фінансування господарської діяльності; формування стійких та надійних партнерських відносин із банківськими установами, кредиторами та інвесторами; захист основних видів діяльності, що приносять найбільший та (або) стабільний дохід; гарантування стійких довгострокових конкурентних переваг на ринку.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», м. Хмельницький в 2022-2024 роках

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» було створене на підставі законодавства України, відповідно до рішенням його засновників. Юридична особа ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», код ЄДРПОУ 41753905, була зареєстрована 23 листопада 2017 року. Повна назва українською мовою: товариство з обмеженою відповідальністю «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ». Скорочена назва українською мовою : ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ».

Уповноваженою особою юридичної особи ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» є Хома Юрій Вікторович, який є його керівником. Один із засновників ТОВ – Майор Вячеслав Яношевич має право вчиняти дії від імені товариства, у тому числі, підписувати договори (без обмежень). Організаційно-правовою формою юридичної особи ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» є товариство з обмеженою відповідальністю. Основним видом діяльності товариства (КВЕД) було визначено – 68.20 «Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна». Місцезнаходження товариства м. Хмельницький, Хмельницька обл., вул. Зарічанська, будинок 5/3, офіс 315.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» було створено на основі згоди між її засновниками – громадянами України, шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою отримання прибутку. Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий та

інші рахунки в банках, печатку, штамп та бланки зі своїм найменуванням, власний товарний знак, знак обслуговування та інші символи юридичної особи.

Підприємство провадить свою діяльність на умовах самоуправління та самофінансування, має право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно свою діяльність, але за умови, що це не суперечить чинному законодавству. Метою створення та діяльності ТОВ є задоволення суспільних потреб в товарах та послугах, отримання максимального прибутку та його реалізації на основі соціально-економічних інтересів засновників товариства.

Господарська діяльність ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» базується на наступних принципах діяльності:

- залучення до здійснення підприємницької діяльності майна та коштів юридичних і фізичних осіб, на добровільних засадах, як на території України, так і за її межами;
- на самостійній основі – формування програм діяльності та вибір постачальників і споживачів, встановлення цін на свою продукцію та послуги;
- вільний добір працівників;
- залучення і використання усіх видів ресурсів, використання яких не заборонене або не обмежене законодавством – матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних;
- вільне розпорядження прибутком, що залишається у його розпорядженні після сплати обов'язкових платежів, які передбачені законодавством;
- самостійне здійснення зовнішньоекономічної діяльності, використання суб'єктом господарювання належної йому частки валютної виручки на власний розсуд, створення спільних підприємств з закордонними партнерами, направлення спеціалістів за кордон для обміну досвідом, обмін технологією та спеціалістами.

Окрім основного виду діяльності, яке пов'язано із наданням в оренду майна, відповідно до статуту ТОВ має право займатися і іншими видами фінансово-господарської діяльності, серед яких є:

- роздрібна торгівля у неспеціалізованих магазинах, переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- роздрібна торгівля іншими продуктами харчування у спеціалізованих магазинах;
- інші види роздрібною торгівлі поза магазинами;
- посередництво у торгівлі іншими товарами;
- посередницька діяльність у торгівлі товарами широкого асортименту;
- купівля та продаж нерухомого майна;
- діяльність у якості агенства нерухомості;
- управління нерухомим майном за винагороду або на основі контракту;
- рекламна діяльність;
- посередництво у розміщенні реклами у засобах масової інформації;
- дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки;
- комплексне обслуговування будинків;
- загальне прибирання приміщень;
- інша діяльність по прибиранню будинків і промислових об'єктів;
- інші види діяльності із прибирання.

ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», як юридична особа, несе відповідальність за своїми зобов'язанням лише своїм майном, яке належить йому на праві власності. Суб'єкт господарювання не відповідає за зобов'язаннями держави, а держава не несе відповідальності за зобов'язаннями підприємства.

Учасники підприємства не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю ТОВ, у межах величини своїх засновницьких часток. Учасники товариства, які внесли свої внески не повністю, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями, у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників. Структура учасників товариства відображена на рисунку 2.6. Як бачимо, ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» перебуває у спільному володінні 2 осіб, які мають нерівну частку у його статутному фонді:

60% та право вирішального голосу – Майор Вячеслав Яношевич та 40% – Польний Дмитро Володимирович.

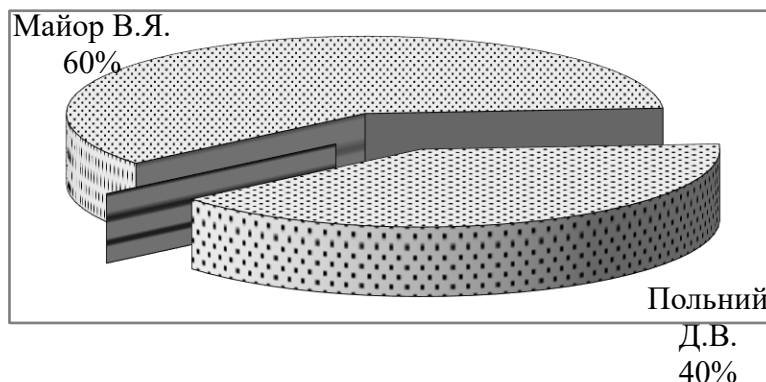

Рисунок 2.6 – Структура власників ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» станом на 01.12.2025 року, %

Джерело: побудовано на основі витягу з державного реєстру (додаток А).

Підприємство було створене з метою ефективного та взаємовигідного використання матеріальних, фінансових ресурсів, інтелектуального потенціалу засновників, здійснення господарської діяльності направленої на отримання прибутку в інтересах засновників товариства. Предметом діяльності суб'єкта господарювання є види діяльності, які не заборонені діючим українським законодавством. ТОВ «ЦЕНТР ПОСПЕКТ» зобов'язане одержувати ліцензії на окремі види діяльності, у випадку, коли це передбачено діючим законодавством.

Майно підприємства формують виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких знаходить своє відображення в самостійному балансі товариства. Майно товариства належить підприємству як юридичній особі. У випадку ліквідації підприємства його майно переходить у власність засновників, пропорційно їх долям у статутному капіталі товариства. ТОВ є власником: майна та грошових коштів, які були передані йому учасниками у власність та внесені до статутного фонду товариства; продукції, виробленої товариством в результаті фінансово-економічної діяльності, отримувани доходів, іншого майна, що було набуто на підставах, не заборонених законодавством.

На базі фінансової звітності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» (додатки А, Б), проаналізуємо фінансово-господарську діяльність підприємства за період 2022-2024 років. Майно господарюючого суб'єкта формується його необоротними та оборотними активами. Їх співвідношення (структура) за період 2022-2024 років наведено на рисунку 2.7. Можемо зробити висновок, що превалюють тут необоротні активи, вартість яких зменшилася із 11302,1 тис. грн у 2022 році до 10522,8 тис. грн – 2024 року, що в абсолютному вимірникові складає 779,3 тис. гривень. Подібну ж динаміку продемонстрували оборотні активи, які зменшилися із 1794,8 до 1451,2 тис. грн, тобто на 343,2 тис. грн. При цьому, слід відмітити що ця тенденція як дня необоротних, так і для оборотних активів є стійкою, тобто спад відбувається на усьому часовому діапазоні.

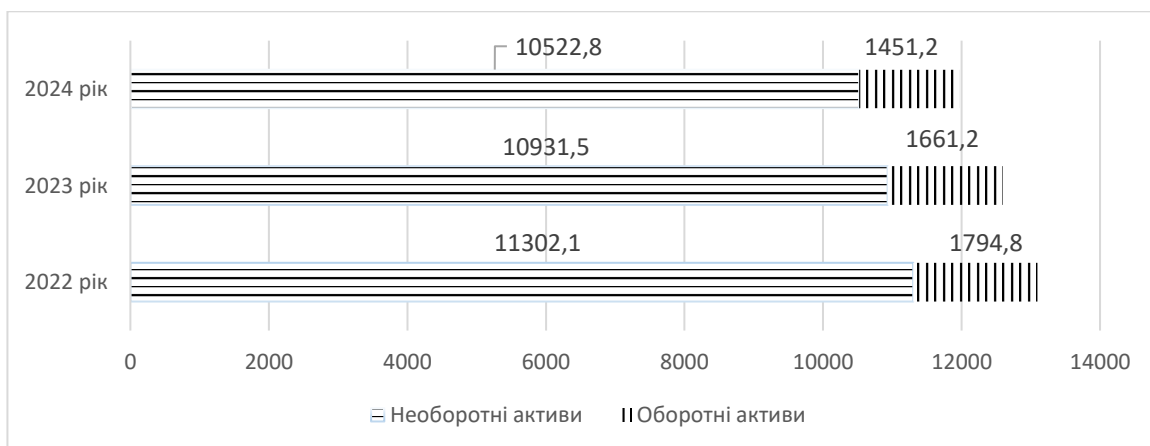

Рисунок 2.7 – Динаміка активів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, тис. грн

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Аналіз складу та темпів змін вартості активів товариства за період 2022-2024 років наведено у таблиці 2.2. Як бачимо, їх вартість зменшилася із 13096,9 до 11974,0 тис. грн, що в абсолютному значенні складає 1122,9 тис. грн, або ж 8,57% - у відносному вимірникові. Причому найбільше зменшення відбулося у 2024 році – на 618,7 тис. грн, або 4,91%. Основні засоби підприємства зменшилися на 510,7 тис. грн, що становить -4,63% від їх вартості, а найбільше зменшення сталося у період 2023-2024 років – 408,7 тис. грн, що становить

- 3,74% від їх вартості на початок періоду. Не дивлячись на те, що запаси змінилися незначно – із 27,4 до 27,7 тис. грн, що дає нам приріст на 0,3 тис. грн, або ж 1,09%, у 2023 році вони збільшилися до 132,2 тис. грн, що становить 104,8 тис. грн, або 382,48%. Ще однією особливістю підприємства є наявність у його балансі у 2022 році незавершених капітальних інвестицій, які становили 268,6 тис. грн. У наступні роки, періоду що аналізується, вони вже не відображені.

Більш ніж у 1,5 рази виросла дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, яка на кінець 2022 року становила 278,5 тис. грн, а у 2024 році склала 454,2 тис. грн. Це дало нам загальне зростання на 175,7 тис. грн, або ж 63,09%. Для цього виду активів характерний стабільний зростаючий тренд – 90,4 тис. грн (32,46%) станом на 2023 рік та 85,3 тис. грн (23,12%) – у 2024 році. Для товариства характерною є наявність дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом, якщо у 2022 році вона становила 1022,0 тис. грн, то у 2024 році – 625,2 тис. грн, що дає нам зменшення на -38,83%, або 396,8 тис. грн. Інша поточна заборгованість в сумі 1,5 тис. грн фіксується лише у 2023 році.

Суттєво зменшилися активи підприємства по статті «Гроші та їх еквіваленти» – із 196,4 до 39,9 тис. грн, тобто, на 156,5 тис. грн, що становить - 79,68%. Зазначена стаття зменшувалася протягом усього періоду, що досліджується до 45,7 тис. грн (на 150,7 тис. грн або -76,73%) у 2023 році та на 5,8 тис. грн, або -12,69% у період 2023-2024 років. Подібну тенденцію до зменшення продемонстрували також інші оборотні активи, які у 2022 році склали 1794,8 тис. грн, а у 2024 році – вже становили 1451,2 тис. грн, що дає нам падіння на 343,6 тис. грн, або -19,14%. Причому, якщо у період 2022-2023 років зменшення склало 133,6 тис. грн (-7,44%), то у 2023-2024 роках – 210 тис. грн (-12,64%). Незначно виросла величина витрат майбутніх періодів – із 270,5 до 304,2 тис. грн, що складає 33,7 тис. грн, або 12,46%, причому у 2023 році відбулося незначне їх зменшення – до 264,7 тис. грн (на 5,8 тис. грн, або -2,14%).

В таблиці 2.3 наведено частку окремих видів активів у їх загальній вартості та темпи її зміни. Як бачимо, найбільша питома вага припадає на основні засоби, якщо у 2022 році вони становили 74,21%, то у 2023 році збільшилися до 76,81%,

а у 2024 – до 77,88%, що дає нам збільшення за три роки на 3,67 відсоткових пункти.

Таблиця 2.2 – Аналіз складу та зміни вартості майна ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» м. Хмельницький в 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис.грн	2023 рік, тис.грн	2024 рік, тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис.грн			Темп росту,%		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Незавершені капітальні інвестиції	268,6	0	0	-268,6	0	-268,6	-100	-	-100
Основні засоби	11033,5	10931,5	10522,8	-102	-408,7	-510,7	-0,92	-3,74	-4,63
Запаси	27,4	132,2	27,7	104,8	-104,5	0,3	382,48	-79,05	1,095
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	278,5	368,9	454,2	90,4	85,3	175,7	32,46	23,12	63,09
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1022,0	848,2	625,2	-173,8	-223	-396,8	-17,01	-26,29	-38,83
Інша поточна дебіторська заборгованість	0	1,5	0	1,5	-1,5	0	-	-100	-
Гроші та їх еквіваленти	196,4	45,7	39,9	-150,7	-5,8	-156,5	-76,73	-12,69	-79,68
Витрати майбутніх періодів	270,5	264,7	304,2	-5,8	39,5	33,7	-2,14	14,92	12,46
Інші оборотні активи	1794,8	1661,2	1451,2	-133,6	-210	-343,6	-7,44	-12,64	-19,14
Баланс	13096,9	12592,7	11974,0	-504,2	-618,7	-1122,9	-3,85	-4,91	-8,57

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Частка інших оборотних активів, які знаходяться на другому місці у структурі зменшилася із 11,55% до 10,12%, що становить -1,43 відсоткових пункти. А на третьому місці знаходиться дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, яка теж впала із 6,3% до 5,11%, що становить 1,19 відсоткових пункти. Частка решти активів підприємства, як правило коливається в діапазоні 2-3%. Такими активами є незавершені капітальні інвестиції, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів.

Таблиця 2.3 – Аналіз питомої ваги активів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ»
м. Хмельницький в 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	Частка у активах, %			Темп росту, %		
				2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Незавершені капітальні інвестиції	268,6	0	0	2,05	0	0	-2,05	0	-2,05
Основні засоби	11033,5	10931,5	10522,8	74,21	76,81	77,88	2,6	1,07	3,67
Запаси	27,4	132,2	27,7	0,21	1,05	0,23	0,84	-0,82	0,02
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	278,5	368,9	454,2	2,13	2,93	3,79	0,8	0,86	1,66
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1022,0	848,2	625,2	6,3	6,55	5,11	0,25	-1,44	-1,19
Інша поточна дебіторська заборгованість	0	1,5	0	0	0,01	0	0,01	-0,01	0
Гроші та їх еквіваленти	196,4	45,7	39,9	1,49	0,36	0,33	-1,13	-0,03	-1,16
Витрати майбутніх періодів	270,5	264,7	304,2	2,06	2,1	2,54	0,04	0,44	0,48
Інші оборотні активи	1794,8	1661,2	1451,2	11,55	10,19	10,12	-1,36	-0,07	-1,43
Активи, сього	13096,9	12592,7	11974,0	100	100	100	0	0	0

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

На рисунку 2.8 наведено динаміку співвідношення між часткою необоротних та оборотних активів підприємства у 2022-2024 роках. Як бачимо, лівова її частина припадає на необоротні засоби, загальна питома вага яких зросла із 86,29% до 87,88%, або на 1,59 відсоткових пункти. Природньо, що ріст частки необоротних активів обумовив зменшення питомої ваги оборотних активів, які у 2022 році становили 13,71%, а у 2024 році зменшилися до 12,12%, що складає тих таки самих 1,59 відсоткових пункти. Таке становище

обумовлюється специфікою діяльності підприємства, основним видом діяльності якого є здача в оренду нерухомого майна.

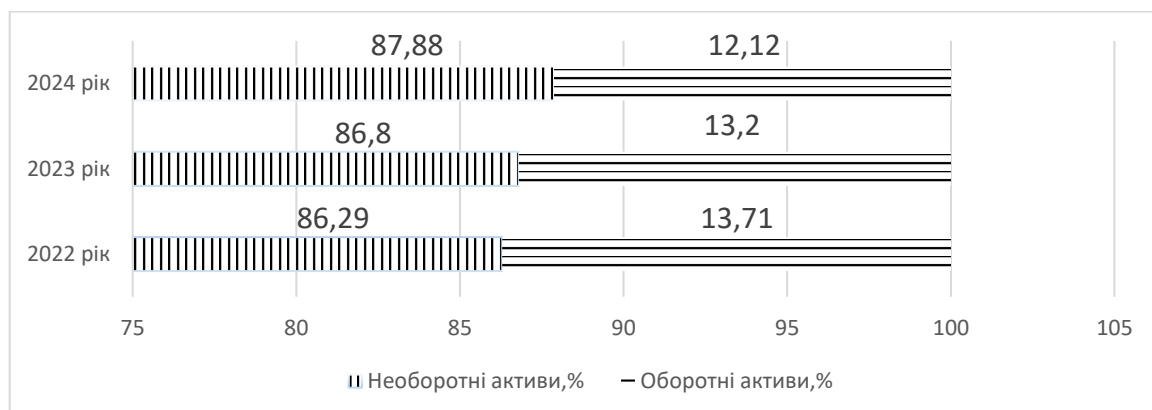

Рисунок 2.8 – Динаміка співвідношення між необоротними та оборотними активами ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, %
Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Беручи до уваги значну питому вагу основних фондів у вартості майна суб'єкта господарювання, варто проаналізувати їх коефіцієнт зносу (рисунок 2.9). Як видно із рисунку, протягом звітного періоду, цей показник зріс на 9,82 відсоткових пункти – із 7,88 до 17,7%. Така динаміка обумовлюється обраним способом нарахування амортизації, співвідношенням між вартістю окремих груп основних засобів, до яких застосовуються різні норми амортизації та підходом до амортизаційної політики в цілому.

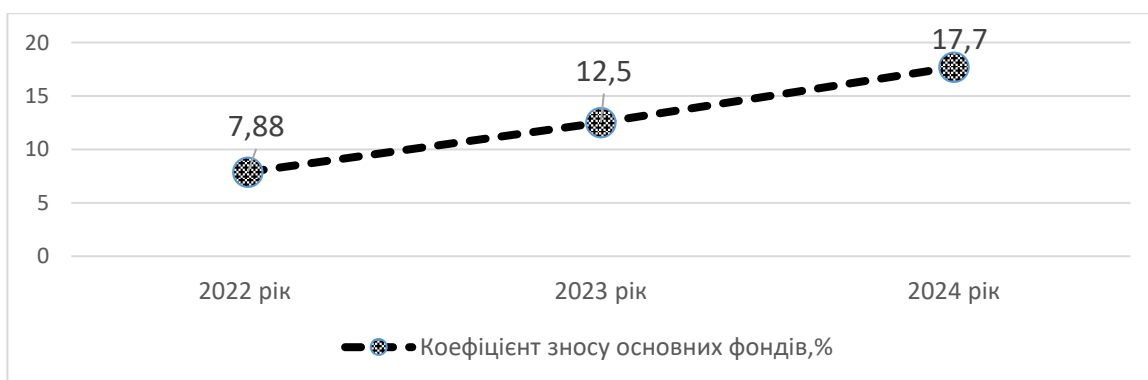

Рисунок 2.9 – Динаміка коефіцієнта зносу основних засобів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, %

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

На рисунку 2.10 наведено зміну фінансових ресурсів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у розрізі їх складових частин. Як бачимо, особливістю діяльності підприємства є те, що воно фінансує свою діяльність винятково за рахунок 2 складових – власного капіталу та поточних зобов'язань. Причому, динаміка по цих двох складових є спадною. Якщо величина власного капіталу у 2022 році становила 9367, тис. грн, то у 2024 році вона вже становила 8896,1 тис. грн. Поточні зобов'язання у якості джерела фінансування діяльності зменшилися із 3729,9 до 3077,9 тис грн, що становить 652,0 тис грн. Довгострокові зобов'язання у якості джерел фінансування діяльності суб'єктом господарювання не використовувалися взагалі протягом останніх трьох років.

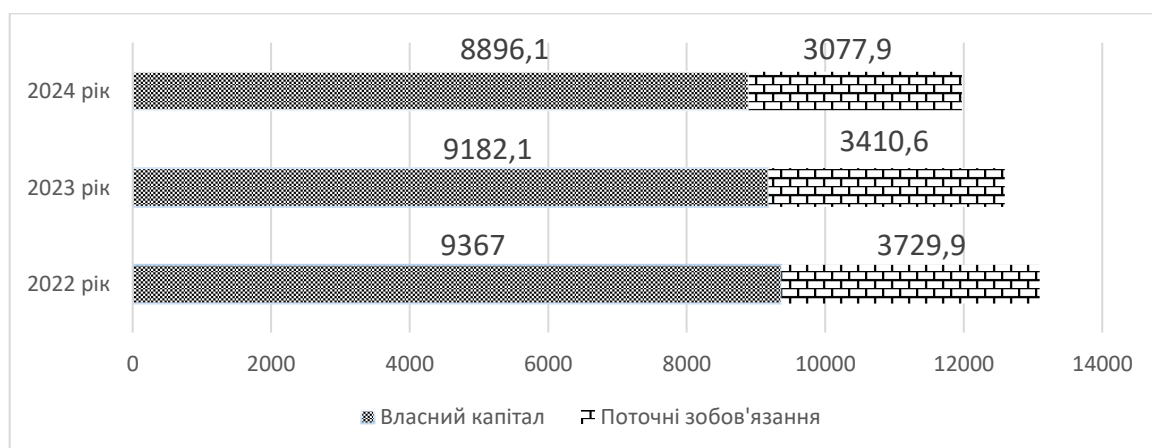

Рисунок 2.10 – Динаміка фінансових ресурсів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, тис. грн

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Дані, наведені на рисунку 2.11 показують, що основна питома вага фінансування діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» припадає на власний капітал частка зросла із 71,52 до 74,29%, при цьому в абсолютному вимірнику зміни склали від 9367,0 до 8896,1 тис. грн. Такий ріст обумовлений зменшенням питомої ваги поточних зобов'язань, частка яких зменшились – із 28,48 до 25,71%, із 3729,9 до 3077,9 тис. грн.

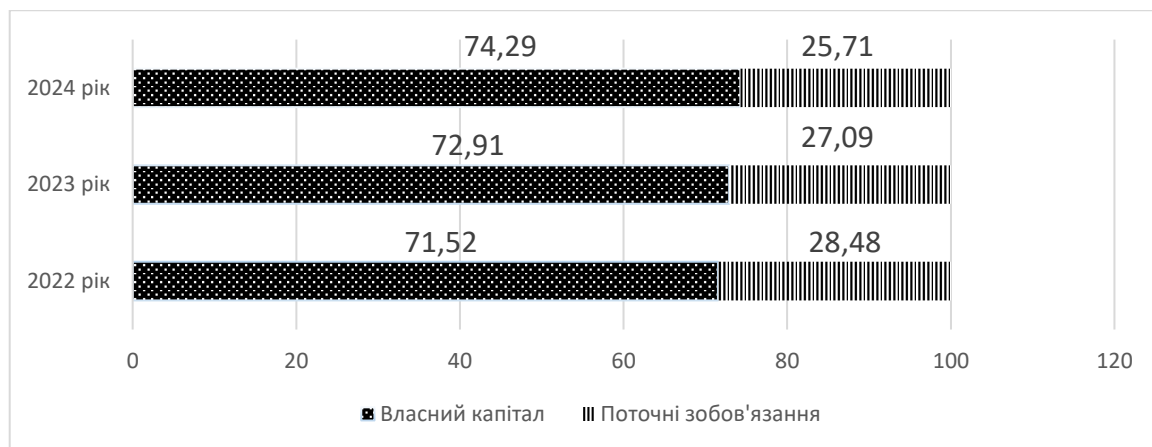

Рисунок 2.11 – Динаміка питомої ваги фінансових ресурсів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках, %

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Для кращого та детального розуміння особливостей формування фінансових ресурсів товариства «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» варто проаналізувати дані наведені у таблиці 2.4. Протягом усього періоду, що аналізувався, величина власного капіталу підприємства не змінювалася та становила 10 млн грн. Саме власний капітал є основним джерелом фінансування діяльності підприємства. Фінансовим результатом протягом 2022-2024 років був збиток, який збільшився на 460,9 тис. грн, із 633,0 до 1103,9 тис. грн. Тому, в якості ще одного джерела фінансування, виступає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, частка якої виросла на 4,61%, або 69 тис. грн, із 1496,5 до 1565,5 тис. грн. Причому, у 2023 році вона зменшилася на 44,3 тис. грн, що становило у відносному вимірникові -2,96%. Помітну частку становлять інші поточні зобов'язання, які показали спадну динаміку – до 1929,6 тис. грн у 2023 році та 1494,6 тис. грн – у 2024 році, що за весь період склало 717 тис. грн, або -32,42% у відносній величині. Решта статей пасиву, до яких відносяться поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці не становлять якоїсь помітної величини на у 2024 році не перевищували величини у 9 тисяч гривень.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та динаміки капіталу ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис.грн	2023 рік, тис.грн	2024 рік, тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис.грн			Темп росту,%		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Зареєстрований (пайовий) капітал	10000	10000	10000	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (збиток)	-633,0	-817,9	-1103,9	-184,9	-286	-470,9	29,21	34,97	74,39
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	1496,5	1452,2	1565,5	-44,3	113,3	69	-2,96	7,82	4,61
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	16,2	15,4	8,7	-0,8	-6,7	-7,5	-4,94	-43,51	-46,29
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	0	2,5	1,4	2,5	-1,1	1,4	-	-44	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	5,6	10,9	7,7	5,3	-3,2	2,1	94,64	-29,36	37,5
Інші поточні зобов'язання	2211,6	1929,6	1494,6	-282	-435	-717	-12,75	-22,54	-32,42
Пасиви, всього	13096,9	12592,7	11974	-504,2	-618,7	-1122,9	-3,85	-4,91	-8,57

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Динаміка зміни питомої ваги пасивів (джерел формування фінансових ресурсів), яка наведена у таблиці 2.5, засвідчує зростання ролі власного капіталу, частка якого зростає із 76,35% до 83,51%, що у відсоткових пунктах становить 7,16 за період, що досліджується. Частка поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги виросла із 11,43% до 13,07%, а на третьому місці знаходяться інші поточні зобов'язання, які зменшилися із 16,89% до 12,48%. Частка інших джерел фінансування є вкрай малою та становить соті долі відсотка не перевищуючи показника у 0,5%.

Таблиця 2.5 – Аналіз питомої ваги пасивів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ»
м. Хмельницький в 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	Частка у пасивах, %			Темп росту, %		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Зареєстрований (пайовий) капітал	10000	10000	10000	76,35	79,41	83,51	3,06	4,1	7,16
Нерозподілений прибуток (збиток)	-633,0	-817,9	-1103,9	-4,83	-6,49	-9,22	-1,66	-2,73	-4,39
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	1496,5	1452,2	1565,5	11,43	11,53	13,07	0,1	1,54	1,64
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	16,2	15,4	8,7	0,12	0,12	0,07	0	-0,05	-0,05
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	0	2,5	1,4	0	0,02	0,012	0,02	-0,008	0,012
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	5,6	10,9	7,7	0,042	0,087	0,064	0,045	-0,023	0,022
Інші поточні зобов'язання	2211,6	1929,6	1494,6	16,89	15,32	12,48	-1,57	-2,84	-4,41
Пасиви, всього	13096,9	12592,7	11974	100	100	100	0	0	0

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

Важливим етапом вивчення господарської діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» є оцінка фінансових показників його роботи, динаміка яких представлена в таблиці 2.6. На підставі здійсненого аналізу, варто відмітити, що на підприємстві протягом періоду 2022-24 років, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зріс на 1616,8 тис грн, а у відносному значенні – на 66,87% (із 2417,8 до 4034,6 тис. грн). Але разом із ростом чистих доходів суттєво зросла і величина інших операційних витрат, що показали динаміку із 1422,2 до 4320,6 тис. грн, що становить 2898,4 тис. грн у абсолютному значенні,

або 203,79% у відносному. Цікаво, що якщо у 2022 та 2023 роках у звітності підприємства фігурувала стаття «Собівартість реалізованої продукції» із показниками, відповідно, 1410,2 та 2168,4 тис. грн, то вже у 2024 році вона складала 0 (нуль) гривень.

В цілому ж, витрати виросли на 1484,0 тис. грн, що становить у відносному значенні 52,32% (із 2836,6 до 4320,6 тис. грн). Таке співвідношення між доходами та витратами підприємства обумовила той факт, що протягом усього періоду фінансовим результатом був збиток, який зменшився із 418,6 до 286,0 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Фінансові результати діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис.грн	2023 рік, тис.грн	2024 рік, тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис.грн			Темп росту,%		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2417,8	3120,9	4034,6	703,1	913,7	1616,8	29,08	29,28	66,87
Разом доходи	2417,8	3120,9	4034,6	703,1	913,7	1616,8	29,08	29,28	66,87
Собівартість реалізованої продукції	1410,2	2168,4	0	758,2	-2168,4	-1410,2	53,77	-100	-100
Інші операційні витрати	1422,2	1127,0	4320,6	-295,2	3193,6	2898,4	-20,76	283,37	203,79
Інші витрати	4,2	10,4	0	6,2	-10,4	-4,2	147,62	-100	-100
Разом витрати	2836,6	3305,8	4320,6	469,2	1014,8	1484	16,54	30,69	52,32
Фінансовий результат до оподаткування	-418,6	-184,9	-286,0	233,7	-101,1	132,6	-55,83	54,68	-31,68
Чистий прибуток (збиток)	-418,6	-184,9	-286,0	233,7	-101,1	132,6	-55,83	54,68	-31,68

Джерело: розрахунки здійснено на основі звітності підприємства (додатки Б, В, Д).

В таблиці 2.7 наведено динаміку сплати підприємством податків та зборів до бюджету протягом 2022-2024 років. Сумарно, їх величина зросла із 225,905

тис. грн у 2022 році до 288,05 тис. грн – у 2024 році, тобто на 62,145 тис. грн, або ж 27,51%. Основним видом податку, є ПДВ, сплата якого зросла із 106,8 до 151,1 тис. грн, або на 44,3 тис. грн (41,48%). Підприємство є платником ПДВ із 01.01.2018 року, свідоцтво платника ПДВ № 417539022250. На другому місці – податок на доходи фізичних осіб, який теж має позитивну динаміку із 51,66 до 59,4 тис. грн, що склало 7,74 тис. грн, або ж 13,78%. На його величину, як і до речі на військовий збір та ЄСВ, впливає кількість працівників на підприємстві, рівень оплати їх праці та наявність податкових пільг. Подібний ріст показав і військовий збір – із 4,305 до 4,95 тис. грн (абсолютне зростання – 0,65 тис. грн, або відносний ріст – 12,28%). Єдиний соціальний внесок зріс на 9,46 тис. грн, або на 14,98% (із 63,14 до 72,6%). Особливістю підприємства є те, що воно не сплачувало протягом останніх трьох років податку на прибуток, в силу наявності від’ємного фінансового результату до оподаткування (збитку).

Таблиця 2.7 – Динаміка нарахування та сплати обов’язкових платежів на ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік, тис.грн	2023 рік, тис.грн	2024 рік, тис.грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис.грн			Темп росту,%		
				2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.	2023/ 2022 рр.	2024/ 2023 рр.	2024/ 2022 рр.
Податок на додану вартість	106,8	128,9	151,1	22,1	22,2	44,3	20,69	17,22	41,48
Податок на доходи фізичних осіб	51,66	55,62	59,4	3,96	3,78	7,74	7,57	6,09	13,78
Військовий збір	4,305	4,635	4,95	0,33	0,32	0,65	7,67	5,91	12,28
Єдиний соціальний внесок	63,14	67,98	72,6	4,84	4,62	9,46	7,07	6,79	14,98
Всього податків і зборів	225,905	257,135	288,05	31,23	30,915	62,145	13,87	12,02	27,51

Джерело: розрахунки проведено на основі податкової звітності підприємства.

Рисунок 2.12 показує тенденцію до поступового росту питомої ваги непрямого оподаткування у структурі сплачених податків і зборів. Якщо у 2022 році їх частка складала 47,27%, то у 2023 році зросла до 50,13%, а у 2024 році

сягнула показника 52,45%, тобто ріст становив 5,18%. Відповідно, на цю ж величину зменшився рівень прямого оподаткування (до якого ми включили податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок) – із 52,73% до 46,55%

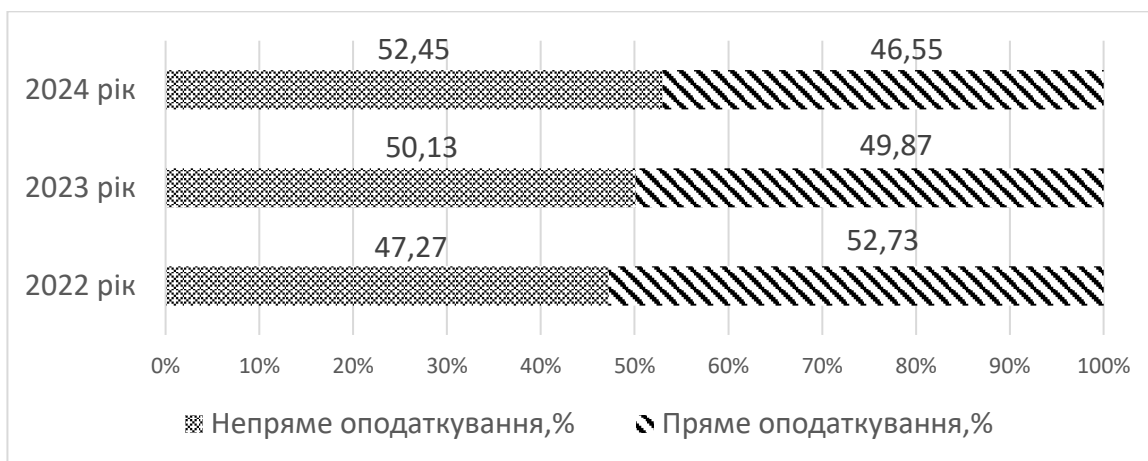

Рисунок 2.12 – Співвідношення непрямого та прямого оподаткування в ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках

Джерело: розрахунки проведено на основі податкової звітності підприємства.

На рисунку 2.13 проілюстровано динаміку податкового навантаження (із врахуванням сплати єдиного соціального внеску) на суб'єкт господарювання протягом 2022-2024 років.

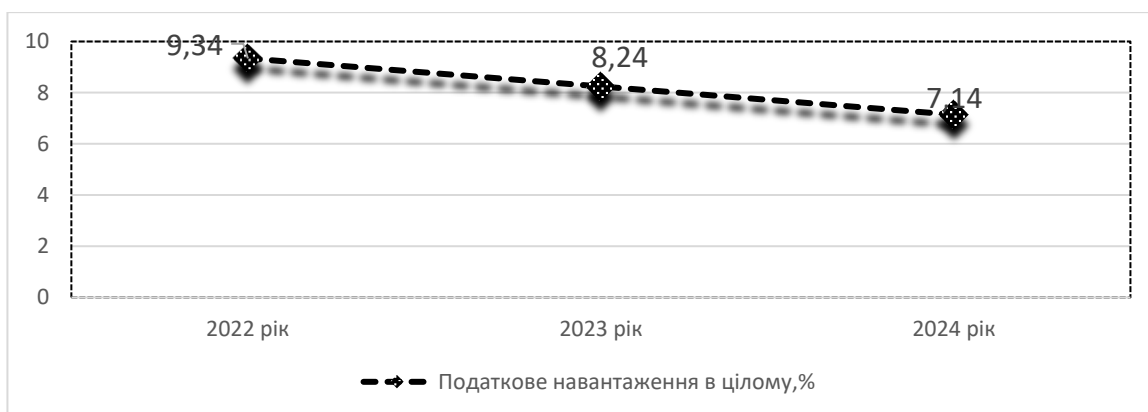

Рисунок 2.13 – Динаміка податкового навантаження ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках

Джерело: розрахунки проведено на основі податкової звітності підприємства.

Як бачимо, воно знаходиться в районі менше 10% та має тенденцію до зниження. Якщо у 2022 році суттєво воно становило 9,34%, то вже у 2023 році зменшилося до 8,24%, а у 2024 році сягнуло 7,14%. Поясненням такої динаміки може бути зменшення кількості працюючих на підприємстві, із 4 до 3 осіб, що обумовило спад у сплаті обов'язкових платежів, які сплачуються із заробітної плати та єдиного соціального внеску підприємства. Усе це наклалося на суттєве збільшення доходу від реалізації продукції (надання послуг).

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Управління системою фінансової безпеки суб'єкта господарювання можна розглядати як поєднання взаємопов'язаних елементів, що формують відносини у сфері фінансової безпеки. Воно реалізується через організаційну структуру, управлінські функції, нормативно-правове та організаційно-економічне забезпечення, а також механізми реагування на загрози і моделі прийняття рішень, які залежать від конкретних ситуацій.

Ефективне функціонування системи управління фінансовою безпекою передбачає постійну взаємодію основних управлінських функцій: керівництва організації, планування, мотивації, аналізу та контролю – у процесі прийняття оптимальних управлінських рішень як менеджментом, так і структурними підрозділами господарюючого суб'єкта. Вищим рівнем управління фінансовою безпекою є застосування сучасних інструментів фінансового планування та контролю, зокрема системи бюджетування. Усі зазначені компоненти формують механізм управління системою фінансової безпеки суб'єкта господарювання, який являє собою комплекс організаційних, управлінських, технічних, правових та інших заходів, спрямованих на забезпечення стабільності роботи суб'єкта господарювання, захист законних інтересів його керівної ланки та інвесторів, а також підтримку сталого розвитку. У сучасних умовах кожне підприємство має чітко орієнтуватися в динамічному середовищі ринкових реалій, об'єктивно оцінювати свій виробничий та економічний потенціал, визначати стратегію подальшого розвитку і володіти ефективними методами управління фінансовою безпекою для забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості.

Удосконалення управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання перебуває у прямій залежності від розробка методів її оцінки та має важливе методологічне значення, яке зумовлене з потребою майже

щоденного отримання інформації про його фінансовий стан, маючи на меті підтримання на належному рівні в ринкових конкурентних умовах. Визначення рівня фінансової безпеки господарюючого суб'єкта є важливим також при кредитуванні зі сторони комерційних банків. Логічним є те, що останні при незадовільному стані фінансової безпеки підприємства у борг йому не дадуть.

Якщо на макрорівні методи оцінки фінансової безпеки вже сформовані і апробовані, то на мікрорівні вони все ще залишаються дискусійними. У першу чергу, це стосується вибору індикаторів оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання, сукупності показників, що її характеризують, і методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки.

Враховуючи вищевикладене, варто оцінити наявні методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання, яких на сьогодні виокремлюють 4 основних:

– індикаторний підхід – базується на порівнянні фактичних показників фінансової безпеки із встановленими пороговими їх значеннями. Порогові індикатори визначають граничні величини, перевищення або недосягнення яких свідчить про формування негативних тенденцій чи загроз у сфері фінансової безпеки. Максимальний рівень фінансової безпеки досягається тоді, коли всі індикатори перебувають у межах допустимих значень і жоден із них не підтримується за рахунок погіршення інших. Цей підхід є обґрунтованим, однак його ефективність значною мірою залежить від правильного визначення порогових значень, які змінюються під впливом зовнішніх чинників, що часто перебувають поза контролем суб'єкта господарювання;

– ресурсно-функціональний підхід – передбачає 2 варіанти розвитку подій: або оцінку стану фінансової безпеки через аналіз рівня використання фінансових ресурсів (власних і позикових) за відповідними критеріями; або оцінку виконання ключових функцій – забезпечення фінансової стабільності, незалежності та ефективності діяльності підприємства. Цей підхід є досить широким, оскільки, по суті ототожнює процес забезпечення фінансової безпеки

з усією господарською діяльністю підприємства та зводиться до оцінки ефективності використання ресурсів;

– підхід на основі критерію «мінімум сукупного збитку, що завдається безпеці» – передбачає визначення мінімально можливого рівня втрат, яких може зазнати система фінансової безпеки. Розрахунок цього показника ускладнений через відсутність необхідних бухгалтерських та статистичних даних, тому вимагає запровадження додаткового обліку або використання експертних оцінок, що знижує точність результатів;

– підхід, заснований на оцінці достатності оборотних коштів (власних і позикових) для забезпечення виробничо-збутової діяльності. Такий метод має вузьке застосування, оскільки не охоплює всі аспекти фінансової діяльності господарюючого суб'єкта, проте може бути корисним для швидкої і оперативної оцінки рівня фінансової безпеки.

Для розробки рекомендацій, по вдосконаленню управління фінансовою безпекою на ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ», використовуючи індикаторний підхід, проведемо оцінку рівня фінансової безпеки, використовуючи показники (індикатори), які були наведені у таблиці 2.1. Першим із них є коефіцієнт зносу основних фондів, що визначається через ділення суми нарахованого зносу на первісну вартість основних засобів (рисунок 3.1).

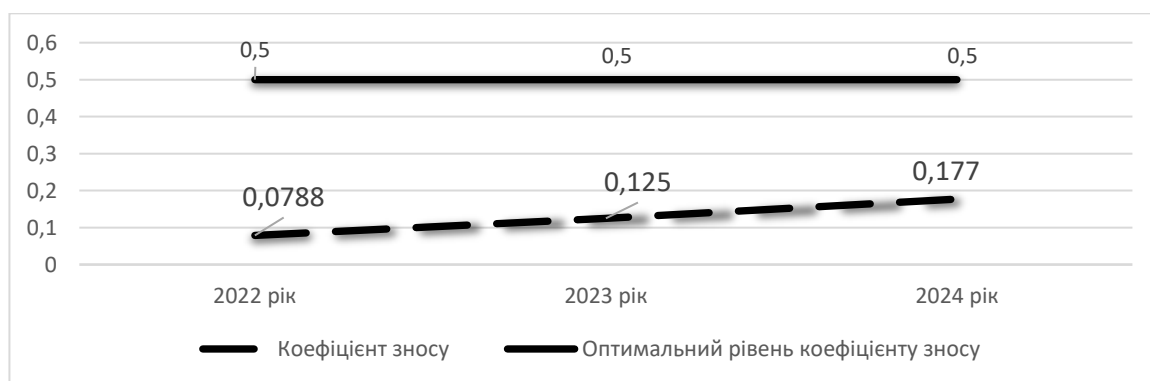

Рисунок 3.1 – Порівняння коефіцієнту зносу основних засобів ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» із його допустимою величиною у 2022-2024 роках

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

Як видно із рисунку, рівень зносу основних засобів підприємства знаходиться у зоні, яка далека від загрозової величини $y \leq 0,5$, хоча і продовжує суттєво зростати, приблизно на 4,5% щорічно.

Таблиця 3.1 характеризує показники ліквідності та платоспроможності, тобто здатність перетворюватися у гроші та виконувати свої фінансові зобов'язання. Як бачимо, рівень абсолютної ліквідності далекий від оптимального значення свого коефіцієнта у 0,2 – 0,5 та у найкращий рік – 2022 складав 0,0521. В подальшому фіксується тренд до його зниження – 0,0133 у 2023 році та 0,0129 – у 2024 році.

Таблиця 3.1 – Оцінка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках

Назва показника	Роки			Нормативне значення
	2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0521	0,0133	0,0129	0,2 – 0,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,481	0,487	0,471	≥ 1

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

В таблиці 3.2 наведено динаміку показників, які показують вплив рівня кредиторської та дебіторської заборгованості на фінансовий стан товариства, а відтак – і на його фінансову безпеку. Як бачимо і коефіцієнт залежності від дебіторської заборгованості і коефіцієнт залежності від кредиторської заборгованості перебувають в діапазоні, який є досить далеким від загрозової величини $y \leq 0,4$. Причому, коефіцієнт залежності від дебіторської заборгованості знижується із 0,0992 у 2022 році до 0,09 – у 2024 році, а коефіцієнт залежності від кредиторської заборгованості показує протилежну динаміку – до росту із 0,116 до 0,132.

Таблиця 3.2 – Оцінка показників залежності від кредиторської та дебіторської заборгованості ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках

Назва показника	Роки			Нормативне значення
	2022	2023	2024	
Залежність від дебіторської заборгованості	0,0992	0,0967	0,09	$\leq 0,4$
Залежність від кредиторської заборгованості	0,116	0,117	0,132	$\leq 0,4$

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

На рисунку 3.2 наведено динаміку показників ділової активності – коефіцієнтів оборотності капіталу та коефіцієнту оборотності активів. Не дивлячись на те, що для них не передбачено рекомендованої величини, слід відмітити позитивну тенденцію, яка направлена на ріст їх величини у періоді 2022-2024 років.

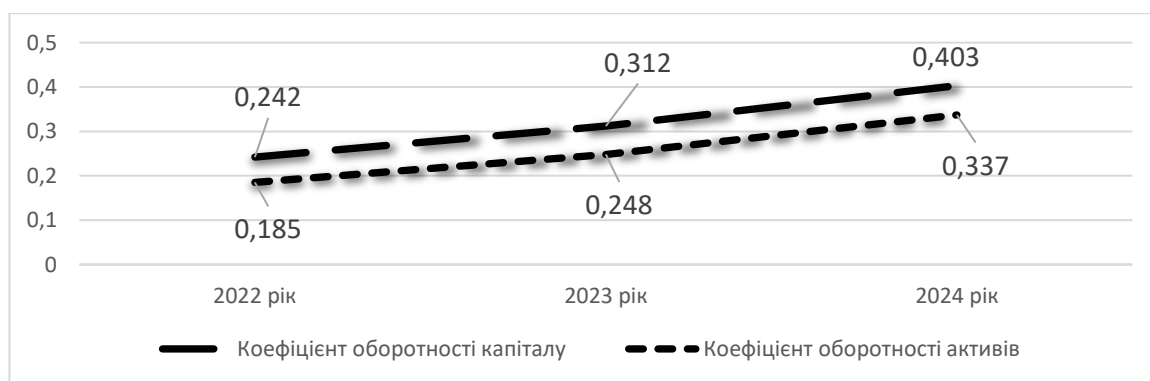

Рисунок 3.2 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-2024 роках

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

Перший із них збільшився із 0,242 до 0,403, що показує ріст використання власного капіталу, який протягом всього періоду не змінювався та становить 10

млн грн, що говорить нам про те, що основним «локомотивом» росту стало зростання виручки від реалізації продукції. Також слід відмітити ріст оборотності активів – із 0,185 до 0,337. Але у цьому випадку, на його зміну вплинула не лише виручка від реалізації продукції чи надання послуг, але й динаміка активів, які зменшилися більш ніж на 1 млн гривень.

Динаміка показників фінансової стійкості засвідчує, що у цій сфері у підприємства все гаразд. І коефіцієнт автономії, і коефіцієнт самофінансування і коефіцієнт фінансової автономії перебувають в оптимальних діапазонах. Коефіцієнт автономії при оптимальній мінімальній величині $u \geq 0,5$ у 2022 році становив 0,763, а у 2023 році виріс до 0,794 та продовжив свій ріст у 2024 році до 0,835. Коефіцієнт фінансування із рекомендованим показником $u > 1$ значно його перевищує із позитивною динамікою – із 2,68 до 3,25. Коефіцієнт фінансової стійкості, який має бути $\geq 0,75$ співпадає із коефіцієнтом автономії, оскільки із всіх джерел стабільного фінансування діяльності товариства таким є власний капітал.

Таблиця 3.3 – Оцінка показників фінансової стійкості ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках

Назва показника	Роки			Нормативне значення
	2022	2023	2024	
Коефіцієнт автономії	0,763	0,794	0,835	$\geq 0,5$
Коефіцієнт самофінансування	2,68	2,93	3,25	> 1
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,763	0,794	0,835	$\geq 0,75$

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

Особливістю діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» було те, що фінансовим результатом його діяльності був збиток протягом усіх трьох років, що підлягають аналізу. Тому, говорячи про показники рентабельності

(прибутковості) варто відмітити, що всі вони будуть від’ємного значення, в силу вищеназваної причини (таблиця 3.4). Проте, тенденція щодо їх динаміки засвідчує, що вона є позитивною, оскільки збитки зменшуються, що відразу відображається на зазначеній групі показників. Тому порівняння із нормативними значеннями цих показників здійснювати недоцільно, оскільки усі вони будуть менші нуля.

Таблиця 3.4 – Оцінка показників прибутковості (рентабельності) ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» у 2022-24 роках

Назва показника	Роки			Нормативне значення
	2022	2023	2024	
Рентабельність загальних активів	-0,031	-0,014	-0,023	> 0,05
Рентабельність необоротних активів	-0,037	-0,017	-0,027	> 0,1
Рентабельність оборотних активів	-0,233	-0,111	-0,197	> 0,1
Рентабельність власного капіталу	-0,042	-0,018	-0,029	> 0,15
Рентабельність інвестицій	-0,031	-0,014	-0,023	> 0,1

Джерело: розрахунки проведено на основі звітності підприємства (додатки Б, В).

Застосувавши механізм інтегральної оцінки фінансової безпеки (формула 2.1), ми отримаємо значення показника у 47 балів. Це, у свою чергу означає, що для нашого підприємства характерним є середній рівень фінансової безпеки із діапазоном балів від 45 до 59. При зазначеному рівні фінансової безпеки товариство «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» може забезпечити свою стійку діяльність лише в короткостроковому періоді, в силу тих обставин, що показники фінансової діяльності у нього збалансованими недостатнім чином. Особливо це

стосується прибутковості його діяльності, адже найбільший вплив на підсумкову оцінку рівня фінансової безпеки мали показники прибутковості діяльності, які всі були від'ємного значення в силу того факту, що фінансовим результатом діяльності протягом останніх трьох років був збиток. Також далекими від оптимальної величини були показники ліквідності та платоспроможності, але їх вплив не був настільки вагомим ніж показників рентабельності.

Фінансова безпека суб'єкта господарювання за умов ринкової економіки, особливо за наявності глобальних викликів (воєнного стану, форс-мажорів, фінансових криз, що періодично генеруються у світовій економіці), потребує ретельного планування та прогнозування. Для господарюючих суб'єктів, діяльність яких супроводжується постійним рухом грошових потоків, основними показниками фінансової безпеки виступає контроль за обсягами та динамікою цих потоків, що гарантує сприятливий інвестиційний, інноваційний, економічний та соціальний розвиток підприємства.

Бюджетування є ключовим інструментом ефективного планування руху фінансових потоків і основою контролю за їх змінами. Воно виступає процесом управління створенням, розподілом і використанням фінансових ресурсів з метою стабільного розвитку суб'єкта господарювання та підтримання його фінансової безпеки.

Модель управління системою фінансової безпеки підприємства можна визначити як цілеспрямований процес впливу суб'єкта управління на об'єкт фінансової безпеки. У цій моделі об'єктом виступають фінансові ресурси підприємства, а суб'єктом – його власник або менеджер. Інтегрована система управління охоплює три основні компоненти – організаційну структуру управління, процес управління та інформаційне забезпечення процесу управління. Для оцінювання ефективності управління системою фінансової безпеки, доцільно використовувати інтегральний показник фінансової безпеки – мінімально допустимий, критичний показник, нижче якого підприємство втрачає здатність забезпечувати свою фінансово-господарську, інвестиційну та соціальну діяльність.

Одним із ключових завдань системи оцінювання фінансової безпеки підприємства є формування необхідних фінансових передумов для забезпечення його стабільного розвитку як у поточному, так і у довгостроковому часовому проміжку. З огляду на недосконалість існуючих підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств з метою подальшого управління нею, варто запропонувати низку заходів для вдосконалення. Серед основних першочергових заходів варто визначити:

- уточнення нормативних значень основних фінансових коефіцієнтів, оскільки вони можуть суттєво різнитися від економічних умов, виду діяльності, сфери економіки, форми власності тощо, а також розроблення спеціальних нормативів з врахуванням особливостей окремих видів економічної активності;
- створення системи критеріїв та індикаторів для оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання за регіональною ознакою та проведення регулярного їх моніторингу з метою актуалізації;
- визначення рівня конкурентних переваг підприємства у взаємодії із факторами внутрішнього і зовнішнього середовища;
- удосконалення економіко-математичних методів та моделей, що дозволять комплексно охарактеризувати усі складові компоненти фінансової безпеки суб'єктів господарювання та дослідити стійкі взаємозв'язки між ними;
- організація постійного моніторингу і прогнозування основних індикаторів фінансової безпеки підприємств з використанням трендових моделей динаміки окремих показників або інтегрального індикатора ефективності системи безпеки;

В умовах сучасних процесів, що характеризуються військово-політичною нестабільністю та інтеграцію у європейський економічний простір, особливо актуальним є розроблення, затвердження та реалізація стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства у вигляді комплексної довгострокової програми (наскільки це можливо), а також проведення безперервного моніторингу реальних і потенційних загроз для своєчасного їх виявлення та нейтралізації. Чітке визначення власних фінансових інтересів суб'єкта

господарювання у межах його місії, формування системи критеріїв оцінювання фінансової безпеки та прогнозування майбутніх значень її індикаторів сприятиме гармонізації інтересів як самого підприємства, так і його топ-менеджменту, так і його найманих працівників. Завдяки своєчасному запровадженню заходів із запобігання та нейтралізації загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання створюватимуться передумови для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу господарюючих суб'єктів та гарантування сталого розвитку підприємницької активності в Україні.

В цілому ж, говорячи про питання удосконалення рівня управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання в Україні, варто наголосити на тому, що це повинен бути комплексний процес, що поєднував би у собі контроль фінансових ризиків, підвищення прозорості діяльності, впровадження інформаційних та цифрових технологій, а також еволюція фінансової та фіскальної культури підприємців. З цією метою нами виокремлено 7 основних напрямів вдосконалення:

- організаційний – створення в системі управління підприємством окремого елемента – фінансової безпеки; формування структурного підрозділу, який би відповідав за цей напрямок, або, як мінімум, визначення відповідальних осіб у цьому напрямку; чітка регламентація зони відповідальності як керівників, так і працівників фінансової служби у сфері захисту фінансових інтересів; побудова такої системи управління фінансовими ризиками, яка б враховувала регіональні та галузеві особливості діяльності;

- фінансово-економічний – диверсифікація джерел фінансування, яка має на меті зменшення залежності від кредитора чи фінансового ринку; оптимізація структури капіталу суб'єкта господарювання через створення балансу між його власними і залученими коштами; використання сучасних методів фінансового планування, яке б мало на меті ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю; мінімізація рівня впливу фінансових ризиків через страхування, хеджування, резервування коштів; контроль за дебіторською

та кредиторською заборгованістю та взаємовідносинами із бюджетом та позабюджетними фондами;

– аналітично-інформаційний – створення системи моніторингу фінансових показників з метою виявлення ознак фінансової нестабільності на ранніх фазах їх розвитку; застосування сучасних інструментів фінансового аналізу на основі індексів фінансової стійкості, показників ризиковості, використання спеціалізованих програм для автоматизації процесів збору та аналізу даних; регулярний контроль фінансових потоків на основі використання методів внутрішнього та зовнішнього фінансового контролю;

– нормативно-правовий – дотримання законодавства у фінансовій та фіскальній сферах, а також стандартів бухгалтерського обліку, розробка та впровадження внутрішніх документів, які б регламентували питання фінансової безпеки (інструкцій, наказів, положень), захист комерційної та фінансової таємниці від несанкціонованого доступу;

– кадровий – постійне підвищення кваліфікації як керівників фінансових служб, так і звичайних співробітників; формування корпоративної культури фінансової безпеки підприємства, яка б була зорієнтована на відповідальне ставлення до фінансів; незалежне оцінювання фінансової безпеки шляхом залучення зовнішніх експертів з цього питання;

– інноваційний – впровадження новітніх цифрових технологій з метою формування баз даних, їх захисту і контролю за фінансовими потоками; прогнозування фінансових ризиків на основі використання аналітики великих даних (Big Data), інвестування коштів в системи кібернетичної безпеки, які б запобігали фінансовим шахрайствам та витоку фінансових даних або ж інформації, яка є чутливою для бізнес-процесів суб'єкта господарювання та буде впливати на потенційну величину його прибутків, або ж рівень його витрат (у першу чергу – фінансових);

– партнерський – налагодження співпраці із державними та ринковими інститутами шляхом участі у грантових програмах, або ж отриманні державного фінансування з метою підтримки бізнесу, налагодження партнерських контактів

із кредитними установами, страховиками та інвесторами, які б були побудовані на основі взаємної довіри та зацікавленні у подальшому продовженні продуктивної діяльності, використання у роботі галузевих та державних стандартів з питань фінансової безпеки.

Висновки

Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений дослідженню, теоретичних основ управління фінансовою безпекою підприємств. Вітчизняні підприємницькі структури сьогодні змушені функціонувати в умовах підвищеної турбулентності як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Це генерує значні ризики для їхньої фінансової стабільності та безпеки. Серед основних загроз виділяються російська збройна агресія, наслідки глобальної пандемії та висока ймовірність глобальної економічної рецесії. На фінансову безпеку підприємницьких структур також впливає низка факторів, серед яких виокремлюють економічні, демографічні, соціокультурні та політико-правові, хоча їхній ефект не настільки відчутний, як у випадку зазначених вище загроз. Зауважимо, що суб'єкт господарювання, будучи відкритою системою, тісно взаємодіє з іншими економічними агентами. Зважаючи на це, підтримання належного рівня фінансової безпеки набуває ключового значення для широкого кола стейкхолдерів – домогосподарств, фінансових і нефінансових корпорацій, держави (в особі регулюючих і контролюючих органів).

Аналіз дефініції «фінансова безпека підприємства» свідчить про його багатогранність та комплексний характер. Водночас, жоден із наявних підходів не охоплює повною мірою усіх критично важливих характеристик цього явища. У роботі визначено класифікаційні ознаки та структурні елементи (частини) цього явища, до основних із них запропоновано віднести: грошово-кредитну, бюджетну, банківську, фондову, інвестиційну, страхову компоненти. Визначено, що на рівень фінансової безпеки впливають як внутрішньовиробничі, так і зовнішні (позавиробничі) групи факторів. З'ясовано, що головною метою забезпечення фінансової безпеки господарюючого суб'єкта є захист його фінансових ресурсів, майна та кадрового персоналу від внутрішніх та зовнішніх загроз фінансового характеру, а також своєчасне виявлення і усунення причин їх виникнення.

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства доцільно розглядати через призму організаційних, фінансових та правових заходів, спрямованих на виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію потенційних загроз фінансовій стабільності суб'єкта господарювання. Реалізація цього механізму здійснюється через прогнозування, планування, організацію, регулювання, стимулювання і контроль у сфері фінансів.

Другий розділ наукової роботи було присвячено аналітичним основам управління фінансовою безпекою підприємств у контексті якої проведено аналіз. В межах цього розділу було виокремлено основні завдання, які ставляться перед управлінням фінансовою безпекою підприємства – оцінювання суб'єкта господарювання, аналіз його грошових потоків, визначення впливу зовнішнього середовища на фінансові показники, моніторинг потенційних проблем, оцінка збалансованості фінансових інтересів, оцінка корпоративної культури та захищеності прав (інтересів) власників.

Виокремлено 5 основних етапів оцінювання фінансової безпеки підприємства: формування вихідного масиву показників фінансової безпеки; мінімізація кількості показників фінансової безпеки на основі експертного опитування; визначення значень показників та надання їм відповідної бальної оцінки; створення інтегрального показника та шкали оцінки рівня фінансової безпеки; визначення стану фінансової безпеки на основі сформованої шкали.

Запропоновано інтегральний показник фінансової безпеки підприємств на основі базового набору показників для проведення оцінки фінансової безпеки до складу якого увійшли показники: рентабельності та фінансової стійкості; ліквідності та платоспроможності; дебіторської та кредиторської заборгованості; фінансового стану; ділової активності.

Підготовка магістерської роботи проводилася на основі фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ». Основним видом діяльності товариства (КВЕД) було визначено – 68.20 «Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна». Місцезнаходження товариства м. Хмельницький, Хмельницька обл., вул. Зарічанська, будинок 5/3,

офіс 315. ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» перебуває у спільному володінні 2 осіб, які мають нерівну частку у його статутному фонді: 60% та право вирішального голосу – Майор Вячеслав Яношевич та 40% – Польний Дмитро Володимирович.

Майно товариства сформоване за рахунок необоротних та оборотних фондів. Звітність засвідчує, що превалюють тут необоротні активи, вартість яких зменшилася із 11302,1 тис. грн до 10522,8 тис. грн за період 2022-2024 років, що в абсолютному значенні становить 779,3 тис. гривень. Схожі зміни показують оборотні активи, які знизилися із 1794,8 до 1451,2 тис. грн, тобто на 343,2 тис. грн. Свою діяльність товариство фінансує виключно за рахунок 2 компонент – власного капіталу та поточних зобов'язань. Зміни по цих двох складових є спадними. Якщо обсяги власного капіталу у 2022 році склали 9367, тис. грн, то у 2024 році він вже становила 8896,1 тис. грн. Поточні зобов'язання, як джерела фінансування діяльності підприємства, знизились із 3729,9 до 3077,9 тис грн, що складає 652,0 тис грн.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 1616,8 тис грн, що дає у відносному вимірникові 66,87% (із 2417,8 до 4034,6 тис. грн). Проте, значно збільшилася і величина інших операційних витрат, що показали динаміку із 1422,2 до 4320,6 тис. грн, що дорівнює 2898,4 тис. грн у абсолютному вимірникові, або 203,79% у відносному значенні. Витрати збільшилися на 1484,0 тис. грн, що дорівнює у відносному вимірникові 52,32% (із 2836,6 до 4320,6 тис. грн). Таке співвідношення між доходами та витратами товариства обумовило той факт, що протягом періоду 2022-2024 років, фінансовим результатом діяльності був збиток, який, проте, поступово зменшився із 418,6 до 286,0 тис. грн.

В третьому розділі кваліфікаційної роботи, для окреслення напрямів удосконалення управління фінансовою безпекою, було проведено оцінку інтегральних показників визначення фінансової безпеки ТОВ «ЦЕНТР ПРОСПЕКТ» за період 2022-2024 років. За результатами оцінювання, ми отримали значення показника у 47-52 балів (залежно від року). Що дало нам змогу зробити висновок про середній рівень фінансової безпеки із діапазоном від

45 до 59 балів. А це говорить про те, що суб'єкт господарювання здатен забезпечити свою ефективну фінансову безпеку лише в короткостроковому періоді через те, що показники його фінансової діяльності збалансовані на недостатньому рівні. Головним чином це відноситься до прибутковості його діяльності, оскільки найбільш вагомий вплив на підсумкову оцінку його фінансової безпеки мали показники прибутковості діяльності, які всі мали негативне значення, через те, що фінансовим результатом діяльності був збиток протягом останніх трьох років. Слід наголосити, що показники ліквідності та платоспроможності теж були далекими від оптимальної величини, але їх вплив не був настільки вагомим, як показників прибутковості.

Зроблено висновок, що удосконалення рівня управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання варто розглядати як комплексний процес, який об'єднує у собі контроль за фінансовими загрозами, впровадження цифрових та інформаційних технологій тощо. З цією метою нами виокремлено та охарактеризовано 7 основних напрямів вдосконалення: організаційний, фінансово-економічний, аналітично-інформаційний, нормативно-правовий, кадровий, інноваційний, партнерський.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.10.2025).

2. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект / О.Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2011. - № 4. – С. 76-80

3. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 98-103.

4. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський. – К. : Ін-т екон. прогнозування, 2015. – 338 с.

5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 759 с.

6. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства [Електронний ресурс] / О.О. Бондаренко, В.А. Сухецький – Режим доступу: <http://www.economy.nyuaka.com.ua/3580>

7. Бланк І.А. Управління фінансовою безпекою підприємства: навч. посіб. / І.А. Бланк. – Київ : Ніка-Центр, 2014. – 784 с.

8. Ващенко К. О. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України : монографія. / К.О. Ващенко, П.В. Пашко, С.В. Онишко – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 518 с.

9. Варналій З. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання / З. Варналій, А. Мехед // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – №2. – 2022. – С. 13-17.

10. Васильчак С. В. Управління фінансовою безпекою підприємства / С. В. Васильчак, Н. В. Процикевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 149-153.

11. Вудвуд В.В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення / В. Вудвуд, О. Батієвська // Підприємництво і торгівля. – №25. – 2019. – С. 89-93.

12. Гомілко Л. П. Оцінка фінансової безпеки підприємства / Л. П. Гомілко, Т. Ф. Косянчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2006. – № 4. – Т. 2. – С. 46-49.

13. Горячева К.С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства. / К.С. Горячева // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. Суми: УАБС НБУ. – 2004. – Т. 10. – С. 288-295.

14. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія / М. Єрмошенко, К. Горячева. – Київ : Національна академія управління, 2010. – 232 с.

15. Журавка Ф. О. Сутність і роль фінансової безпеки суб'єкта підприємництва в контексті забезпечення його економічної безпеки / Ф. О. Журавка, Л. А. Могиліна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2012. – Вип. 35. – С. 16–24

16. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств / Н. Жук // Світ фінансів. – 2022. № 3(72) – С. 165-176.

17. Кім Ю. Г. Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Г. Кім // Безпека у ХХІ столітті. – Львів, 2010. – С. 73-80.

18. Каркавчук В. В. Аналіз системи фінансової безпеки підприємства / В. В. Каркавчук // Вісник Львівського національного університету. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – № 38. – С. 90-94.

19. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємства. – Київ : Знання, 2012 – 369 с.

20. Кириченко О.А.. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи / О.А. Кириченко, І.В. Кудря // Інвестиції: практика та досвід, 2009. – № 10. – С. 22-26.

21. Копилов В. А. Метрологічні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки держави / В. А. Копилов, Т. І. Єфименко // Стратегічна панорама, 2007. – № 3. – С. 38-45.

22. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Кракос, Р. Разгон // Економіка та управління підприємствами: проблеми теорії та практики. – 2021. – № 1(1). – С. 86-97.

23. Кузенко Т. Б. Управління фінансовою безпекою підприємства: методичний аспект / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна, О. Ю. Литовченко // Вісник економіки транспорту і промисловості, 2010. – № 29. – С. 119-123.

24. Малик О. В. Показники оцінки фінансової безпеки підприємств: критерії та детермінантні характеристики / О.В. Малик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 5. – Т.1 – С. 263-268.

25. Малюта Л. Я. Фінансова складова в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. / Л. Ю. Малюта // Економіка і управління. – 2016. – № 2. – С. 72-76.

26. Мандзіновська Х.О. Внутрішні загрози фінансовій безпеці підприємства / Х.О. Мандзіновська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – Вип. 4(04). – С. 167-171.

27. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємств: конспект лекцій / Л.С. Мартюшева, Т.Б. Кузенко, О.Ю. Литовченко. – Харків: ХНЕУ, 2010. – 140 с.

28. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. / С.І. Мельник. – Львів: «Растр-7», 2020. – 384 с.
29. Мойсенко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч.посіб. / І.П. Мойсенко, О.М. Марченко. – Львів : Арал, 2017. – 380 с.
30. Могиліна Л. А. Система загроз фінансовій безпеці сучасних підприємств [Електронний ресурс] / Л. А. Могиліна // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_72.pdf. (дата звернення: 19.10.2025)
31. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності / О. М. Підхомний, Н. О. Микитюк, І. П. Вознюк // Зб. наук. праць «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2017. – С. 119-123.
32. Пластун О. Л. Система фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / О. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2007. – № 1. – С. 100-107.
33. Погріщук Г. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств в сучасних умовах/ Г. Б. Погріщук, Н.В. Мацедонська // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 12. – С. 618-621.
34. Пойда-Носик Н. Н. Сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та її роль в забезпеченні національної економічної безпеки. / Н.Н. Пойда-Носик // Вісн. ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 340-342.
35. Рета М.В. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства / М.В. Рета, А. О. Іванова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». 2013. № 21. С. 29–37.

36. Ситник Н. Фінансова безпека підприємства в умовах війни: цілі, пріоритети й шляхи забезпечення / Н. Ситник, Д. Половко // Галицький економічний вісник. – 2024. – №6. – С. 111-122.

37. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. / О. В. Сусіденко // Збірник наукових праць Ужгородського торговельно-економічного інституту. – 2016. – № 1 – С. 47-52.

38. Сусіденко О.В. Методи оцінки забезпечення рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. / О. В. Сусіденко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2016. – Випуск 11, – том 1. – С.74-79.

39. Сухоруков А. І. Сучасні проблеми фінансової безпеки України : монографія / А. І. Сухоруков. – Київ : НППМБ, 2018. – 117 с.

40. Фрадинський О.А. Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення. / О. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №1., Т.1. – С. 78-82.

41. Череп О.Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні. – Київ : Знання, 2012. – 430 с.

42. Черненко О.С. Індикатори фінансової безпеки / О.С.Черненко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 3.– С. 71–78.

43. Яценко Г. В. Фінансова безпека підприємств і банківських установ / Г.В. Яценко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2018. – 285 с.

44. Fradynskyi O. Prospects for restoring the economic potential of Ukraine in the post-war period. / T. Borko, O. Fradynskyi O, S. Oneshko, A. Zalievska-Shyshak, O. Krasota // Economic Affairs, – Vol. 67, – № 04, October 2022, pp. – 815-823.

45. Garry J. Schinasi. Defining Financial Stability / Schinasi Garry // IMF Working Paper Series. – 2004. – WP/04/187. – P. 1–16.

ДОДАТКИ